

TÜSİAD KONJONKTÜR

DEĞERLENDİRME

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

SAYI 27

Ocak 2010

Genel Değerlendirme

*Dış Ekonomik Gelişmeler
Büyüme ve İstihdam
Enflasyon ve Para Politikası
Kamu Maliyesi
Ödemeler Dengesi
Tabmin ve Beklentiler
sayfa 1-14*

Tablolar

*Üretim ve Fiyatlar
Sektörel Üretim
Finansal Piyasalar
Ödemeler Dengesi
Merkezi Bütçe
Parasal Gelişmeler
Milli Gelir
İşgücü Piyasası
Mikroekonomik Göstergeler
sayfa 15-22*

Grafikler

*Uluslararası Göstergeler
Milli Gelir
Sanayi Üretimi
İmalât Sanayi
İşgücü Piyasası
Bütçe Gelişmeleri
Cari İşlemler Dengesi
Parasal Gelişmeler
Para Politikaları
Dış Ticaret
sayfa 23-31*

2009-2010 Yılı

Senaryoları

sayfa 32

**TÜSİAD KONJONKTÜR
DEĞERLENDİRME**

www.tusiad.org

adresinde sunulmaktadır.

Genel Değerlendirme

2009 yılının ilk çeyreğinde yaşanan keskin daraldan sonra Türkiye ekonomisi toparlanma eğilimine girmiştir. İkinci çeyrekte başlayan bu eğilim üçüncü çeyrekte biraz daha hızlanmıştır. Öncü veriler değerlendirildiğine, yukarı yönlü hareketin dördüncü çeyrekte de devam ettiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, ekonomik büyümenin bu dönemde sadece Türkiye ile sınırlı kalmadığı gözlemlenmektedir. Fakat toparlanmanın şiddetine bakılacak olursa, olumlu gelişmelerin ekonomilere ve bölgelere göre önemli farklılıklar gösterdiği gözükmemektedir.

Kriz sürecinde rekor düzeyde daralma yaşanmış olmasına rağmen, yapısal sorunların yaşanmamış olması Türkiye'nin uluslararası risk priminin iyileşmesine neden olmuştur. Ekonominin ikinci ve üçüncü çeyreklerde beklentilerin üzerinde büyümesi, sanayi üretiminin beklentilerin üzerinde artması, bütçe açığının görece olumlu düzeylerde seyir izlemesi ve bankacılık sektöründe de olumlu verilerin devamlılık göstermesi risk priminin iyileşmesinde etkili faktörler olmuştur.

Görece başarılı performansın arkasında ise, 2001 krizinden sonra hayata geçirilmiş olan yapısal reformlar ve sağlanan makro ekonomik istikrar olmuştur. 2001 krizi ile yapılacak bir karşılaştırma, 2009 yılına damgasını vuran krize, özellikle kamu maliyesinde ve bankacılık

sektöründe, çok daha güçlü bir ekonomik altyapı ile girilmiş olduğunu ortaya koyacaktır.

Ekonominin güçlü yapısına ve makro ekonomik istikrarın gücüne rağmen, geleceğe ilişkin aşırı karamsarlık neticesinde üretimdeki daralma çok daha derin olmuştur. Resesyonun daha büyük olmasında, dış talebin çökmesi sonucu, reel sektörde daralan rekabet marjlarının da üretim ve istihdamda kesilmelere yol açmış olması ifade edilmelidir. Yapılan analizlerde, krizden çıkışın da 2001'e oranla daha fazla vakit alacağı sonucuna varılmaktadır. Krizden çıkışın gücü ve hızı küresel ekonominin toparlanmasına bağlı olduğu kadar, yurtiçinde siyasi istikrarın gözetilmesine ve geleceğe ilişkin endişelerin azaltılarak yerinde bir beklenti yönetimiyle sürecin götürülmesine bağlı olacaktır.

Unutulmamalıdır ki Türkiye'nin 2001 krizinden çıkışını hızlandıran bir başka faktör de, IMF anlaşmasının ve AB üyelik sürecinin oynadığı çapa rolü olmuştur. IMF ve AB ile ilişkilerin 2009 yılında gerilemiş olması, Türkiye ekonomisindeki reform dinamizmini azaltan ve ekonomik performansı aşağı çeken bir faktör olmuştur. Yerli ve yabancı yatırımcıların özellikle IMF anlaşmasına verdikleri önem, Türkiye'de beklentilerin belirlenme sürecini yakından etkilemekte ve finansal piyasaların performansı üzerinde etkili olmaktadır. Bu alanlarda 2010 senesinde atılacak olumlu adımlar, iyimser senaryonun gerçekleşme ihtimalini güçlendirecektir.

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

I. Dış Ekonomik Gelişmeler

“Decoupling” yerine farklılaşmış büyümeler.

Çin, Brezilya, Rusya ve diğer ekonomilerin küresel mali krizden geç etkilenmesinden dolayı krizin sadece gelişmiş ülkelerle sınırlı kalacağı düşünülmüştür. “Decoupling” diye adlandırılan bu yaklaşım krizin tüm dünyayı etkilemesiyle rafa kaldırılmıştır. Tüm ekonomilerin birbirine bağlı olduğu günümüzün küreselleşmiş dünyasında, kaçınılmaz olarak, gelişmiş ülkelerde başlayan kriz kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. 2009 yılının ortasından itibaren başlayan toparlanma eğilimlerine bakıldığında, krizden etkilenmiş olmalarına rağmen, bazı ekonomilerin krizden çok daha hızlı çıktığı, bazılarının ise krizin ağır etkilerini halen yoğun bir şekilde yaşadıkları görülmektedir. Bu farklılıklardan dolayı da toparlanma eğiliminin, küresel çapta bölgeler ve ekonomiler arasında farklılaşmış bir eğilim göstereceği beklenmektedir.

Bu farklılaşmadan dolayı küresel krizden çıkış ağırlıklı olarak gelişen ekonomiler tarafından sağlanmaktadır.

IMF tarafından Ekim 2009’da yayınlanan “World Economic Outlook” raporuna göre dünya ekonomisi 2009 yılında %1.1 daraldıktan sonra, 2010 yılında

%3.1 oranında büyüyecektir. Bu çerçevede gelişmiş ekonomilerin 2009 yılında %3.4 daralması, 2010 yılında ise %1.3 oranında büyümesi; gelişmekte olan ekonomilerin ise 2009 yılında %1.7, 2010 yılında ise %5.1 oranlarında büyümesi beklenmekteydi. Son gelişmeler dikkate alınarak 2010 yılı Ocak ayında yeniden yayımlanan raporda ise, küresel ekonominin 2009 yılında %0.8 daraldığı ifade edilmiştir. Daralma orandaki azalmanın en önemli nedeni olarak ise, gelişmekte olan ekonomilerin 2009 yılında beklentilerin ötesinde olumlu bir performans sergilemesi gösterilmiştir. Ocak ayında yayımlanan raporda gelişmiş ülkelerin daralma oranı 0.2 puan olumlu yönde revize edilmişken, gelişmekte olan ekonomilerin büyümesi 0.4 puan yukarı çekilmiştir. 2010 yılı büyüme tahmininin de yukarı yönde revizyona uğramasının nedeni olarak da yine gelişmekte olan ekonomilerin, önceki hesaplamalara nazaran, daha hızlı büyüyeceği beklentisinin etkili olduğu ifade edilmiştir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler kümeleri içinde de büyümelerde önemli farklılıkların olması beklenmektedir.

Türkiye’nin en önemli ihracat pazarı olan AB ekonomileri 2009

yılında %3.9 oranında küçülmüştür. 2010 yılında ise bu ekonomilerin büyümesinin %1 ile sınırlı kalması beklenmektedir. AB üyesi ülkeleri arasında ise, İspanya’nın ise 2010 yılında da küçülmeye devam edeceği hesaplanmaktadır. Buna karşın, 2009 yılında %2.9 oranında daralan ABD’nin ise 2010 yılında %2.7 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerden ise, Çin’in 2010 yılında %10, Hindistan’ın ise %7.7 oranında büyüyeceği beklenmektedir. Büyüme rakamları, Ocak ayında olumlu yönde en çok revizyona uğrayan ülkeler olan Rusya ve Brezilya’nın 2010 yılında sırasıyla %3.6 ve %4.7 oranında büyümesi beklenmektedir.

Küresel krizden çıkış eğiliminin en önemli riski kamu destekleriyle sağlanmasından kaynaklanmaktadır.

Krizin ilk aşamalarında, özellikle gelişmiş ekonomilerin bir birinden bağımsız ve farklı önlemler alması nedeniyle, krizin çok derin ve uzun olacağı beklentisi hakim görüş olmuştur. Ancak, kısa sürede IMF, World Bank, G-7 ve özellikle G-20 düzeyinde geliştirilen ve uygulanan önlemler akımı, olumlu yönde etki göstermiş ve küresel piyasalarda yeniden güvenin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Fakat kamu

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

harcamalarının ciddi düzeyde artmasını da birlikte getiren bu önlemler, kamu dengelerinin ciddi düzeyde bozulmasına neden olmuştur. Kritik düzeylere ulaşan kamu açıklarının 2010 yılından itibaren azaltılması gerekmektedir. Küresel toparlanmanın ise kamu harcamalarının azalmasına rağmen devam etmesi için özel sektörün devreye girmesi gerekmektedir. Özel sektörün bu rolü üstlenmeye hazır olmadan kamu desteklerinin erken bir evrede çekilmesi durumunda toparlanmanın sektöre uğraması muhtemel gözükmemektedir.

Kamu açıklarının boyutu uluslararası tahvil ve bono piyasalarını olumsuz etkilemektedir.

Yunanistan'da olduğu gibi, kamu açıklarının GSYH'ye oranının %10 düzeyinin üzerine geçmesi, ülkelerin borçlarının sürdürülebilirlik kapasitelerinin sorgulanmasına neden olmaktadır. 2009 yılı sonuna doğru Yunanistan gibi AB üyesi olan İspanya, Portekiz ve İrlanda'da da bu risklerin su yüzüne çıkması bu ülkelerin kredi notlarının da olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ekonomiler, gelişmiş ülke ekonomilerinde yaşanan böylesi durumlarda, belirtilen ekonomilere gidecek

kaynakları çekmenin yanı sıra, bu ülkelerin neden olduğu panik havasının ağır basması durumunda, küresel piyasalardan kaynak çekmekte zorlanmak gibi bir durumla da karşılaşmaları mümkündür. Küresel kredi piyasalarında oluşan panik havasının önlenmesi için, riskli durumda olan ekonomilerin kısa ve orta vadede güveni tesis edecek politikaları bir an evvel açıklaması gerekmektedir. Bu kredilere olan rekabetin de derinleşmesiyle bu kaynakları kullanmak isteyen diğer ekonomiler ise, en az riskli durumdaki ekonomiler gibi, uluslararası kurumlara ve özel sektöre güven verecek şekilde davranmaları gerekmektedir.

II. Büyüme ve İstihdam

Bir önceki çeyreğe göre ikinci çeyrekte %6.7 büyüyen Türkiye ekonomisi, üçüncü çeyrekte %2.3 büyümüştür.

Takvim ve mevsim etkilerinden arındırılmış GSYH'nin 2008 ikinci çeyreği itibarıyla başlayan daralması dört çeyrek boyunca sürmüştür. Bu dört çeyreklik süreçte %13.4 küçülen Türkiye ekonomisi 2009 yılının ikinci çeyreğinde %6.7, üçüncü çeyreğinde ise %2.3 oranlarında büyümüştür. Teknik anlamda bakılacak olursa, Türkiye ekonomisinin resesyondan çıkmış olduğu gözükmemektedir.

Büyümenin en önemli tetikleyicisi ise, ikinci çeyrekte uygulanan kamu önlem paketleri olmuştur ve söz konusu paketlerin etkileri üçüncü çeyrek boyunca da hissedilmiştir. Fakat dördüncü çeyrek öncü göstergeleri incelendiğinde, kamu desteklerinin bitmiş olmasına rağmen, büyümenin devam ettiği anlaşılmaktadır. Mevcut bazı risklerin halen devam ettiği göz önüne alınacak olursa, toparlanmanın artık sadece kamu önlemlerinden kaynaklanmadığı görülmektedir.

Bir önceki yılın aynı dönemlerine göre ise, küçülme, yavaşlayarak da olsa, üçüncü çeyrekte de devam etmiştir.

2009 yılının ilk çeyreğinde yıllık olarak %14.7 küçülen Türkiye ekonomisi sonraki çeyreklerde sırasıyla %7.9 ve %3.3 oranında daralmıştır. Düşük baz etkisi ve göreceli toparlanmadan dolayı küçülme eğiliminin dördüncü çeyrekte sona ermesi ve büyümeye geçmesi beklenmektedir.

İç talep ekonomik büyümeye olumsuz, net dış talep ise olumlu katkı sağlamaktadır.

GSYH içinde %70'e yakın paya sahip hanehalkı tüketimi 2009 yılı ilk çeyreğinde %10 daraldıktan sonra, ikinci çeyrekte %1.5 oranında azalmıştır. Üçüncü çeyrekte ise hanehalkı tüketim

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

harcamalarının daralma hızı %1'in altında kalmıştır. İç tüketimdeki bu olumlu gelişme ekonominin ikinci ve üçüncü çeyreklerinde toparlanmasında kilit rol oynamıştır. 2008 yılı ikinci çeyreğinden itibaren azalan özel sektör yatırımları ise birinci ve ikinci çeyreklerde ortalama %30'un altında azaldıktan sonra, üçüncü çeyrekte %19.4 oranında daralmıştır. Bu kalemde toparlanmanın sınırlı kalması toplam ekonominin üçüncü çeyreğinde de daralmasında önemli olmuştur. İç talebe karşın, dış talep GSYH'ye olumlu katkı sağlamaya devam etmektedir. İthal ürünlere talebin krizle birlikte azalması, dış talebin ise Türk ihracat ürünlerine talebi görece daha sınırlı azalması sonucunda net dış talep üçüncü çeyrekteki daralmayı sınırlamıştır. Net dış talep hariç tutulduğunda %3.3 oranında küçülen ekonomi %5.3 küçülmüş olacaktır.

Üretim yönlü GSYH kalemlerinden mali sektör ve tarım olumlu...

Küresel mali krize rağmen, özellikle kamu sektörünün kredi talebinden dolayı, Türkiye'deki mali aracı kuruluşların faaliyeti büyümeye devam etmektedir. Ekonominin en çok daraldığı 2009 yılı ilk çeyreğinde %10'un üzerinde büyüyen sektör, ikinci ve üçüncü çeyreklerde sırasıyla %7.5 ve %7.8 oranında

büyümüştür. Tarım sektörü ise 2009 yılının ilk çeyreğinde %0.4 oranında daraldıktan sonra ikinci ve üçüncü çeyreklerde %6.4 ve %2.7 oranında büyümüştür. Olumlu hava şartlarının da katkısıyla büyüyen tarım sektörü üretimi aynı zamanda bu dönemlerde istihdam yaratarak tarım dışı sektörlerdeki istihdam kaybını kısmi olarak telafi etmiştir.

...imalat, inşaat, ticaret ve ulaştırma ise olumsuz katkı sağlamıştır.

2009 yılının ilk çeyreğinde %21.8 oranında küçülen imalat sanayi müteakip çeyreklerde %11.2 ve %3.9 oranında daralmıştır. Aylık olarak yayımlanan sanayi üretim endeksi verilerini toplulaştırırsak, sanayi üretimi 2009 yılının ilk çeyreğinde %22, sonraki iki çeyreklerde ise %15.5 ve %8.1 oranında azalmıştır. 2009 yılı son çeyreğinde ise toplam sanayi üretimi %9, imalat sanayi üretimi ise %9.5 oranında artmıştır. Bu öncü veriler GSYH içindeki imalat sanayinin 2009 yılının son çeyreğinde büyüdüğünü göstermektedir. 2008 yılının ilk çeyreğinden itibaren daralan inşaat sektörü 2009 yılının ilk üç çeyreğinde %18.9, %21.4 ve %18.1 oranında daralmıştır. Söz konusu verilerde bir toparlanma eğilimi gözükme de, inşaat sektörü istihdam verileri dördüncü çeyrekte sektörün

yatay kalacağını veya büyümeye geçeceğini göstermektedir. Ticaret ve ulaştırma sektörlerine ait veriler ise 2009 yılı ilk çeyreğinde keskin bir küçülme geçiren bu iki sektörün ikinci ve üçüncü çeyreklerinde yavaş yavaş toparlandığına işaret etmektedir.

2009 yılında sanayi üretim endeksi %9.6, imalat sanayi üretim endeksi ise %10.9 oranında azalmıştır.

2009 yılının ilk çeyreğinde talep ve yatırımlar keskin şekilde kesilmiş ve sanayi üretimini olumsuz etkilemiştir. Nihaiyetinde, üretim yılın ilk çeyreğinde %22 oranında azalmıştır. Ardından uygulanan önlem politikaları talebi biraz canlandırarak sanayi sektöründeki stok birikiminin erimesine neden olmuştur. Böylece, ikinci çeyrekte tüketimin canlanmasına rağmen, bu tüketim talebi stoklardan karşılandığı için sanayi sektörü üretim endeksi ikinci çeyrekte %15.5 oranında azalmıştır. Ekonomik beklentilerin üçüncü çeyrekte olumluya dönmesi ve stokların eritilmesi sonucunda sanayi üretimindeki düşüş 2009 yılının üçüncü çeyreğinde yavaşlamıştır ve sektör %8.1 oranında küçülmüştür. Olumlu beklentilerin dördüncü çeyrekte de devam etmesi ve düşük baz etkisinin de devreye girmesiyle sanayi üretim endeksi 2009 yılının

son çeyreğinde %9 oranında artmıştır.

2009 yılı ilk çeyrekte %16.1 düzeyine ulaşan işsizlik oranı, 2009 yılı son çeyreğinde %13.1 olmuştur.

İşsizlik oranındaki istikrarlı artış 2008 yılının Haziran ayında başlamış ve hızlanarak 2009 yılının Nisan ayına kadar devam etmiştir. 2009 yılı Nisan ayında işsizlik oranı bir önceki senenin aynı ayına göre 5 puan yükselerek %9.9'dan %14.9'a yükselmiştir. Nisan ayından sonra da işsizlik oranı bir önceki seneye göre azalarak artmaya devam etmiştir. Böylece, 2009 yılı Kasım ayı itibariyle işsizlik oranı bir önceki senenin aynı ayına göre 0.5 puan artarak %12.6'dan %13.1'e yükselmiştir. Aynı eğilimde gelişen tarımdışı işsizlik oranı da 2009 yılı Nisan ayında bir önceki senenin aynı ayına göre 5.9 puan yükselerek %18.2'e ulaşmıştır. Sonraki aylarda işsizlik oranının yıllık değişimi yavaşlamıştır ve Kasım ayında bir önceki senenin aynı ayına göre 0.7 puan artarak %16.2' olmuştur. Bu verilere dayanarak istihdam piyasasında bozulmanın 2009 yılının ilk dört ayında en yüksek düzeyine ulaştığını, sonraki aylarda ise toparlanma eğilimine girdiğini söylemek mümkündür.

2009 yılının ilk üç çeyreğinde tarımdışı sektörlerde istihdam

kaybı yaşanmışken, dördüncü çeyrekte 329 bin kişilik yeni istihdam yaratılmıştır.

2006 yılından itibaren başlayan ekonomik yavaşlamayla birlikte yaratılan istihdam sürekli olarak azalmaktadır. Fakat 2008 yılı ortalarına kadar işgücü artışı da istihdam artışıyla aynı düzeyde olduğu için işsizlik oranında ciddi değişiklikler yaşanmamıştır. 2008 yılının ortalarından itibaren ise yaratılan istihdam yeni ivmeyle azalmaya başlarken, işgücüne katılım artmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da işsizlik oranı da yükselmiştir. 2009 yılı başlarından itibaren istihdam kaybı başlamıştır ve bunun sonucunda tarımdışı işsizlik oranı 2009 yılının ilk dört ayında %18 düzeyinin üstünde seyretmiştir. Tarımdışı sektörlerde Ocak ayından itibaren başlayan istihdam kaybı Eylül ayına kadar sürmüştür. Ekim ve Kasım aylarında ise yeniden istihdam yaratılmaya başlanmıştır ve Kasım ayında 329 bin kişilik yeni istihdam yaratılmıştır.

Sanayi sektöründe istihdam kaybı sürerken, inşaat ve hizmetler sektörlerinde istihdam artmaktadır.

2009 yılı Temmuz ayında sanayi sektörü istihdamı 473 bin azaldıktan sonra toparlanmaya başlamış olsa da; istihdam kayıpları, azalarak da olsa, devam

etmiştir. 12 aydır süren sanayi sektörü istihdam kayıpları Kasım 2009'da 49 bine gerilemiştir. Buna karşın, inşaat sektöründe 2009 yılı Temmuz ayından itibaren istihdam yaratılmaya devam edilmektedir. Her geçen ay artmakta olan yaratılan yeni istihdam Kasım ayında 108 bine ulaşmıştır. Bu iki sektöre karşın, hizmetler sektörü kriz boyunca istihdam kaybı yaşamamıştır. Yaz aylarında hizmetler sektöründe yaratılan istihdam ortalama 65 bine geriledikten sonra, Ağustos ayından itibaren artmıştır. Mali sektördeki ihtiyaçtan kaynaklanan hizmetler sektörü istihdamındaki artış Kasım ayında ise 269 bine ulaşmıştır.

Krizle birlikte hızla düşen verimlilik yeniden yükselmektedir.

İstihdam yaratmayan büyüme dönemi olarak tanımladığımız 2005-2007 döneminde sanayi üretimi artmışken, istihdamdaki artış sınırlı kalmıştır. Belirtilen dönemdeki büyüme ağırlıklı olarak verimlilik artışı sayesinde gerçekleşmiştir. Verilere göre istihdam edilen kişi, çalışılan saat ve ücret-maaş başı hesaplanan verimlilik endeksleri 2005 yılında 100 iken, 2008 yılı başında istihdam edilen kişi ve çalışılan saat başı artarak 110 düzeyine geçmiştir. Bu iki kritere göre hesaplanan verimlilik, böylece, üç yıllık dönemde %10'un üzerinde

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

artmıştır. Buna karşın, ödenen ücret-maaş başına hesaplanan verimlilik endeksi 2005 yılından 2009 yılının ilk çeyreğine kadar azalmıştır. 2000-2001 dönemi krizinden farklı olarak dış piyasalardan da talep olmayınca sanayi üretimi 2008 yılı son çeyreğinde ve 2009 yılında önemli ölçüde azalmıştır. Verimliliği sabit tutacak düzeyde işçi çıkarmaları da yapılmayınca sanayi sektöründe istihdam edilen kişi başına verimlilik 95 değerinin altına inmiştir. 2008 yılı ikinci çeyreğinden itibaren 4 çeyrek arka arkaya azalan verimlilik 2009 yılı ikinci ve üçüncü çeyreklerde yükselerek kriz öncesi düzeye yeniden ulaşmıştır. İlk çeyreğin ardından gelen kısmi toparlanma ve istihdamın yılın diğer kısımlarında da azalmasıyla kısa sürede hem istihdam edilen kişi hem de çalışılan saat başına verimlilik kriz öncesi düzeylere geri dönmüştür.

III. Enflasyon ve Para Politikası

Merkez Bankası 2008 Kasım ayında başladığı faiz indirimlerine Aralık 2009'da son vermiştir.

Merkez Bankası'nın 2008 yılı Kasım ayında küresel krizin etkilerinin derinleşmesiyle birlikte başlattığı parasal genişleme süreci kapsamında yürüttüğü faiz indirimi uygulamaları, Aralık 2009 tarihinde sonlanmıştır. Merkez

Bankası Para Politikası Kurulu son olarak 19 Kasım 2009'da gerçekleştirdiği toplantı sonrasında gecelik faiz oranlarını piyasa beklentisine paralel olarak 25 baz puan düşürmüş, böylece gecelik borçlanma faizlerini %6.75'den %6.50'ye gecelik borç verme faizlerini de %9.25'ten %9'a indirmiştir.

2008 Kasım ayında, merkez bankaları arasında faiz indirim sürecine en erken başlayan merkez bankası olması ile dikkati çeken TCMB, Kasım 2009'da yaptığı bu son indirim ile bir yıl içinde faizleri 1025 baz puan ile en fazla indiren ülke merkez bankası olmuştur. 2009 yılının son Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısında iç talepteki durğunluğun devam ettiğinin altını çizen kurul, faiz oranlarının uzun bir süre daha düşük seviyelerde kalacağını belirtmiş, önceki toplantı notlarından farklı olarak da ılımlı bir toparlanma sürecine girildiğini vurgulamıştır. Böylece Aralık 2009'da gecelik borçlanma faizleri %6.50, gecelik borç verme faizleri de %9.00 seviyesinde kalmıştır.

Merkez Bankası 2010 yılı Ocak ve Şubat aylarında da politika faizlerinde değişikliğe gitmemiştir.

Politika faizlerinde Aralık 2009'da başlayan sabit tutma eğilimi 2010 yılının ilk iki ayında da sürmüştür.

2010 yılı Ocak ve Şubat aylarında yapılan PPK toplantılarıyla gecelik borçlanma faizleri %6.50, gecelik borç verme faizleri de %9.00 seviyesinde kalmıştır. İki toplantıyla yapılan açıklamalarda ortak olarak vurgulanan noktalar, iktisadi faaliyetteki toparlanmanın devam ettiği, vergi ayarlamaları ve baz etkileri nedeniyle 2010 yılının ilk dönemlerinde enflasyon rakamlarının belirgin artışlar gösterebileceği ve yılsonuna doğru düşüş sürecine girileceği, son olarak da kredi piyasalarında olumlu gelişmelerin yaşanmasına rağmen toparlanma sürecine ilişkin belirsizliklerin sürmesi nedeni ile faiz oranlarının uzun bir süre düşük seviyelerde tutulacağı olmuştur.

Şubat ayı Para Politikası Kararlarında genel anlamda Ocak ayı kararlarına göre çok yakın olmakla birlikte birkaç farklı noktanın üzerinde durulmuştur.

2010 yılı Şubat ayı PPK Kararları büyük ölçüde Ocak ayındaki kurul kararları ile örtüşmekle beraber Ocak ayından farklı olarak çeşitli unsurların altı çizilmiştir. Ocak ayında toplam talebe ilişkin belirsizlikler üzerinde durulurken, Şubat toplantısında iç talebin kademeli bir artış eğilimine girdiği fakat dış talepte halen belirsizliklerin sürdüğü, istihdam koşullarında bir miktar iyileşme gözlemlendiği belirtilmiştir. Her

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

iki toplantıda da, enflasyonun vergisel ve baz etkileri nedeni ile 2010 yılının ilk dönemlerinde yüksek gelebileceği belirtilmiş, Şubat toplantısında işlenmemiş gıda fiyatlarında yaşanan artışın Şubat ayında enflasyon verilerinde belirgin bir yükselişe sebep olacağının vurgusu yapılmıştır.

2009 yılının son ayları ile yükselişe geçen enflasyon rakamlarının, 2010 yılının özellikle ilk dönemlerinde de hızlı bir yükseliş göstermesi ve bu sürecin bir süre böyle devam edeceği beklentisinin yaygınlaşması 2010 yılında Merkez Bankası'nın para politikasını belirlemede enflasyondaki gelişmelere verdiği ağırlığın artırılmasına neden olacak bir etmen olarak belirginleşmektedir. Enflasyon gelişmelerinin yanı sıra ekonomik toparlanmaya ilişkin olumlu verilerin sürekliliğine ilişkin soru işaretlerinin halen devam etmesi ve küresel toparlanma ile ilişkili verilerin belirsizliğini koruması önümüzdeki dönemde Merkez Bankası'nın kararlarında bu değişkenlerdeki gelişmelere göre belirecektir.

2010 yılının ilk aylarında özellikle küresel piyasalardaki gelişmeler faizlerin yönünün belirlenmesinde etkili olmuştur.

2009 yılı Aralık ayı sonlarına doğru artış eğilimine giren gösterge bononun birleşik faizi 25 Aralıkta %9.56 seviyesine kadar yükselmiş, 2010 yılına girilmesi ile ise faiz yönünü aşağı yönlü çevirmiştir. Ocak ayı ortalarından itibaren küresel piyasalarda yaşanan gelişmelerin de neticesinde (özellikle de Yunanistan'ın borç yüküne ilişkin kaygıların artması) gösterge tahvil faiz oranlarını tekrar yükselişe geçirmiş, Şubat ayında ise daha istikrarlı bir seyre yerini bırakmıştır. 4 Ocak 2010 tarihinde %8.95 seviyesinde gerçekleşen faiz Ocak ayında %8.4-%9.05 bandında hareket ederken, 1 Şubat-15 Şubat döneminde ise %8.8-%9.1 bandında hareket etmiştir.

2010 yılının ilk aylarında İMKB-100 endeksinin yönü ağırlıklı olarak dış gelişmelerce belirlenmiştir.

2009 yılı Mart ayı ile yükselişe geçen İMKB-100 endeksi Kasım ayında bir miktar gerilese de Aralık ayında derecelendirme kurumu Fitch'in Türkiye'nin kredi notunu iki kademe birden arttırması ile tekrar yönünü yukarıya çevirmiştir. 2009 yılının son gününde IMF ile yapılacak olası anlaşmanın tekrar gündeme gelmesi ile endekste yükseliş hız kazanmış, böylece endeks yılı 52,825 puan ile kapatarak yıl içerisindeki en yüksek seviyesine

ulaşmıştır. Mart ayında %62'ye düşen İMKB'deki yabancı payı yılsonunda %67'ye yükselerek 2009 yılı başındaki seviyesini yakalamıştır.

Ocak ayında inişli-çıkışlı hareket sergileyen İMKB-100 endeksi 53,250-55,500 bandında hareket etmiş bu dönemde IMF anlaşmasının olup olmayacağı ve yurtdışı piyasalardaki gelişmeler endeksin yönünün belirlenmesinde etkileyici rol oynamıştır. Şubat ayı ile birlikte Yunanistan, Portekiz ve İspanya gibi ülkelerin ekonomik görünümüne ilişkin kaygıların artması diğer birçok ülke piyasasında olduğu gibi İMKB-100 endeksinde de ciddi kayıplara yol açmış 1-8 Şubat tarihlerinde endeks yaklaşık %10 düşüş yaşayıp 49,933 seviyesine kadar düşmüştür. Ay ortasına doğru Yunanistan'a yardım yapılabileceği olasılığının artması ve yurt içinde bankacılık sektörünün açıkladığı olumlu bilanço verileri İMKB-100 endeksinin yönünü yukarı çevirmiş, 15 Şubat 2010 itibarıyla endeks 51,334 seviyesinde kapanmıştır.

2009 yılsonuna doğru Dubai krizi ile hareketlenen döviz piyasaları, 2010 yılının ilk aylarında bazı Avrupa ülkelerinin borç sorunları nedeni ile hareketli günler geçirmektedir.

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

2009 yılı Aralık ayında genel olarak küresel piyasalardaki gelişmeleri takip eden döviz kurları ay sonuna doğru IMF anlaşmasının imzalanmasının tekrar gündeme gelmesi ile hareketlilik yaşamıştır. Merkez Bankası'nın gösterge niteliğindeki USD/TL alış kuru Aralık ayında 1.47-1.52 bandında hareket etmiş ve yılın son gününde 1.5057 seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde Euro/TL alış kuru düşüş eğilimine girmiş ve 2.16-2.27 bandında bir seyir izlemiştir.

2009 yılının ikinci yarısında gelişmiş ülkelerde uygulanan gevşek para politikaları ve artan küresel risk iştahı neticesinde diğer birçok gelişmekte olan ülke parasına olduğu gibi TL de USD karşısında değer kazanmıştır. 2010 yılının Ocak ayında USD/TL kuru dış piyasalardaki gelişmelerin yanı sıra IMF anlaşması ile ilgili olumlu beklentilerin artması ile ay ortasında 1.4434 seviyesine kadar inmiştir. Ocak ayının ikinci yarısı ile birlikte gerek uluslararası piyasalardaki olumsuz gelişmeler ve Euro/Dolar paritesinde yaşanmaya başlanan düşüş, gerekse de IMF anlaşması hakkında çıkan negatif beklentiler neticesinde, USD/TL kuru yükselmeye başlamış ve Ocak sonunda kur 1.4850 seviyesine çıkmıştır. Ocak ayında USD/TL kuru 1.44-1.49 bandında hareket ederken Euro/TL kuru düşüş

eğiliminde olup 2.06-2.15 bandında hareket etmiştir.

Ocak ayının ikinci yarısı ile düşüş eğilimine giren Euro/Dolar paritesi, bu dönemde Yunanistan, Portekiz ve İspanya gibi ülkelerin borçluluk durumlarına ilişkin endişelerin artması ile daha da hızlanmış, Şubat ayı ortasında 1.36 seviyesine kadar düşen parite, 2009 yılı Mayıs ayındaki seviyesine inmiştir. Bazı Avrupa ülkelerinde yaşanan problemler neticesinde USD/TL kuru da ciddi şekilde etkilenmiş ve kur 1.5152 seviyesine kadar yükselmiştir. Yine Şubat ayında Euro/TL kuru düşüş eğilimini sürdürmüştür.

2010 yılının ilk dönemlerinde toplam mevduat hacmi fazla olmasa da artış eğilimini sürdürmüştür.

2009 yılı Mayıs ayı ile birlikte yükseliş eğilimine giren bankacılık sektörü toplam mevduat hacmi, bu eğilimini 2010 yılının ilk döneminde de sürdürmüştür. 12 Şubat 2010 itibarıyla bankalararası mevduat hariç toplam mevduat hacmi 2009 sonuna göre %0.3 artıp 489.2 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde TL cinsinden mevduat 2009 yıl sonuna göre %1.2 artıp 328.5 milyar TL civarında gerçekleşirken, YP cinsinden mevduat %1.5 azalıp 108.1 milyar USD düzeyine inmiştir.

2010 yılı ilk haftalarında YP cinsinden mevduatın toplam mevduata oranı düşüş eğilimini sürdürmüştür.

2008 yılında önceki yıllara oranla daha düşük ve yatay seyir izleyen yabancı para cinsinden mevduatın toplam mevduata oranı 2009 yılında daha dar bir bant aralığında yatay bir seyir izlemiştir. 2009 Ekim ayı sonunda %35.3 olan bu oran, kasım ayı ile birlikte düşüş eğilimine girmiş bu eğilim 2010 yılının ilk döneminde de devam etmiştir. 12 Şubat 2010 itibarıyla yabancı para cinsinden mevduatın toplam mevduata oranı %32.8 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2010 yılının ilk döneminde toplam kredi hacmi yatay bir seyir izlemiştir.

Bankacılık sektörünün aktifler içinde en yüksek paya sahip olan krediler, 2008 yılı Ekim ayı sonrasında düşüş eğilimine girmiş, 2009 yılı Mayıs ayı ile birlikte ise kredi hacminde artış eğilimi başlamıştır. Bu eğilim 2009 yılının geri kalan döneminde de sürmüştür, 2010 yılının ilk haftalarında ise kredi hacmi yatay bir seyir izlemiştir. 12 Şubat 2010 itibarıyla toplam kredi hacmi 2009 yılı sonuna göre %0.9 artmış ve 404.4 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde TL cinsinden krediler %0.8 artıp 295.9 milyar TL civarında

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

gerçekleşirken YP cinsinden krediler %1.5 artarak 73.1 milyar USD civarında gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörünün en önemli sorunlarından biri olan artan takibi düşme oranları 2009 yılında belirgin bir şekilde hissedilmiş, 2008 Aralık ayında bu oran %3.7 iken 2009 Aralık ayında %5.7'ye yükselmiştir.

2009 yılı Mart ayı ile yükseliş eğilimine giren toplam Tüketici kredileri, bu eğilimi 2010 yılının ilk döneminde de sürdürmüştür.

2009 yılının ilk döneminde yatay bir seyir izleyen toplam tüketici kredileri hacmi, Mart ayı ile birlikte hafif artış trendine girmiş, ve trend 2010 yılı ilk haftalarında da devam etmiştir. 12 Şubat 2010 itibariyle toplam tüketici kredileri hacmi 2009 yıl sonuna göre %2.43 artıp 95.6 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

2010 yılı ilk döneminde konut, ihtiyaç ve diğer kredilerde pozitif trend devam ederken taşıt kredilerinde negatif yönlü trend devam etmiştir.

Tüketici kredilerinin alt kalemlerinden konut ve ihtiyaç kredilerinde 2009 yılının ikinci yarısı ile belirgin artışlar görülürken, diğer krediler kaleminde 2009 yılsonuna doğru hareketlenme yaşanmış, taşıt kredilerinde ise 2009 yılı boyunca görülen gerileme 2010 yılı başında da sürmüştür.

Tüketici kredilerindeki genel eğilimi daha net görme amaçlı kullanılan dört haftalık hareketli ortalamalın haftalık yüzde değişimi incelendiğinde, haftalık değişimin ihtiyaç kredilerinde 2009 yılı Şubat ayından sonra pozitif değer almaya başladığı ve bu eğilimin 2010 yılının ilk haftalarında da pozitif olduğu gözlemlenmiştir. Konut kredilerinde de ihtiyaç kredilerinde olduğu gibi bu değer 2009 Şubat ayı ile birlikte pozitif değer almaya başlamış ve 2010 yılının ilk döneminde bu pozitif değeri korumuştur. Diğer kredilerde ise pozitif değerler 2009 Ekim ayı ile başlamış ve 2010 yılının ilk döneminde de devam etmiştir. Diğer kredi kalemlerine göre taşıt kredileri daha dalgalı bir seyir izlemiş, 2009 yılında dört haftalık hareketli ortalamalın haftalık yüzde değişimi genel olarak negatif değer almıştır. 2010 yılının ilk 1-2 haftasında pozitif olan bu değerler, ilerleyen dönemle tekrar azalmaya başlamış ve negatif değer almıştır. 12 Şubat 2010 itibariyle dört haftalık hareketli ortalamalarının haftalık yüzde değişimine göre konut, ihtiyaç, diğer ve taşıt kredileri sırasıyla %0.5, %0.5, %2.6, %-0.6 değerlerini almıştır.

Altın dahil brüt döviz rezervinde 2009 sonuna göre bir miktar düşüş yaşanmıştır.

2009 yılı boyunca döviz alım ihaleleri yoluyla 4.3 milyar dolar döviz alımı, döviz satım ihaleleri yoluyla da 0.9 milyar dolar tutarında döviz satımı gerçekleştiren Merkez Bankası, brüt döviz rezervlerini (altın dahil) 2009 yılı sonu itibariyle 73.4 milyar dolar seviyesinde tutmuştur. 15 Ocak 2010'da altın dahil brüt döviz rezervleri 76.6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşirken, 12 Şubat 2010'da bu rakam 72 milyar dolar seviyesinde gerçekleşerek 2009 sonuna göre %1.8'lik bir düşüş yaşamıştır.

2010 yılı Ocak ayında para arzında düşüş yaşanmıştır.

Nominal para arzından enflasyonun arındırılmasıyla ulaşılan reel para arzı, 2009 yılında genel anlamda artış eğilimi göstermiştir. 2010 yılına gelindiğinde Ocak ayında hem nominal hem de reel olarak para arzı göstergelerinde 2009 Aralık ayına göre düşüş yaşanmıştır. Dolaşımdaki para ve vadesiz mevduatların toplamından oluşan M1 Ocak 2010'da nominal olarak 2009 yılı sonuna göre olarak %8.2 azalıp 98.3 milyar TL'ye, M1 ve vadeli mevduatların toplamından oluşan M2 %1.0 azalıp 489 milyar TL'ye, en geniş kapsamlı parasal

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

gösterge olan ve M2, repo ve para piyasası fonları toplamından oluşan M3 aynı dönemde %0.7 azalıp 517 milyar TL'ye inmiştir. Ocak ayında M1, M2 ve M3 büyüklükleri reel olarak bir önceki aya göre sırasıyla %9.8, %2.8 ve %2.5 düşüş yaşamıştır.

2009 sonuyla yükselişe geçen enflasyon bu yükselişi 2010 yılı Ocak ayında da sürdürmüştür.

2009 sonuna doğru artış eğilimine giren yıllık TÜFE rakamlarının temel nedeni olarak baz etkisinin yanı sıra geçici vergi indirimlerinin bu dönemde sonlanması büyük rol oynamıştır. 2009 yılı Aralık ayı itibarıyla yıllık enflasyon %6.53 olarak gerçekleşerek %7.5 olan yıl sonu hedefinin altında kalmıştır. Merkez Bankası, yukarıda belirtilen nedenlere ek olarak, işlenmemiş gıda fiyatlarının yılsonuna doğru öngörülemez şekilde artmasının enflasyonun 2009 sonuna doğru yükselmesinde etkili olduğunu vurgulamıştır. 2009 sonlarına doğru yükselişe geçen enflasyon 2010'nun ilk döneminde de bu eğilimi korumuştur. 2010 Ocak ayında TÜFE endeksi bir önceki aya göre %1.85'lik bir artış göstermiş, yıllık enflasyon ise %6.23'ten %8.19'a yükselmiştir. Ocak 2010'da enflasyonun bu denli yükselmesinde baz etkisinin yanı sıra, vergi ayarlamalarının

etkisi önemli ölçüde hissedilmiştir.

Ocak ayında ana harcama grupları içerisinde bir ay öncesine göre en yüksek artış %22.04 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir.

Vergi ayarlamalarının da etkisi ile Ocak ayında aylık olarak en yüksek artış %22.04 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşirken, bunu sırasıyla %3.53 ile ulaştırma, %1.58 ile gıda ve alkolsüz içecekler, %1.51 ile konut, %1.11 ile lokanta ve oteller, %0.71 ile ev eşyası, %0.23 ile çeşitli mal ve hizmetler, %0.07 ile de eğitim takip etmiştir. Bir önceki aya göre en büyük düşüş ise %8.2 ile giyim ve ayakkabıda görülmüştür.

Ocak ayında çekirdek enflasyon verileri TÜFE'de artış yaşanmasına rağmen yükseliş kaydetmemiştir.

Merkez Bankası'nın çekirdek enflasyon göstergesi olarak en fazla önem verdiği enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içecekler ve tütün ürünleri ile altını dışlayan endeksinin (I) yıllık artış oranı Ocak ayında değişmeyerek %3.84 olan Aralık ayı seviyesinden hafif bir inişle %3.83 seviyesine düşmüştür. TÜFE'de görülen bu yüksek artışa rağmen çekirdek enflasyon verisindeki olumlu görünüm, enflasyonun para politikasından

kaynaklanan nedenlerden ziyade vergisel ve düşük baz etkisi gibi nedenlerden ötürü yüksek çıktığını göstermektedir.

Üretici fiyatlarında da artış eğilimi 2010 yılı ocak ayında devam etmiştir.

2010 yılı Ocak ayında ÜFE endeksi bir önceki aya göre %0.58 artarken, yıllık olarak ise %6.30'luk artış yaşanmıştır. Üretici fiyatlarında en yüksek artış tarım sektöründe yaşanmış, bu sektörde fiyatlar aylık olarak %2.54 artarken yıllık olarak %16.96 artış yaşanmıştır. Sanayi sektöründe ise bir önceki aya göre %0.18 artış yaşanırken yıllık olarak %4.07'lik artış yaşanmıştır. ÜFE rakamları alt sektörler bazında incelendiğinde ise aylık olarak en yüksek artış %3.91 ile taşocakçılığı ve diğer madencilik ürünlerinde yaşanırken en yüksek düşüş %6.87 ile tütün ürünleri imalatında yaşanmıştır.

Kamu Maliyesi

Küresel ekonomide toparlanma başlamış ve bu iyileşme Türkiye ekonomisine de yansımıştır. Zira son dönemde ekonomik aktivitede görülen toparlanma, 2010 yılında maliye politikasına biraz daha toparlanarak girildiği göstermektedir. Gerek Aralık 2009 rakamları, gerekse de Ocak 2010 rakamları bu toparlanmaya işaret etmektedir. 2009'un son aylarında, özellikle de, Kasım ve

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

Aralık 2009'da merkezi hükümet bütçesinde, gelir tarafından beklenenden daha olumlu bir gidişatla karşılaşılmıştır. 2010 Ocak ayı bütçe rakamları da bu olumlu bir gidişatın devam ettiğini gösterir niteliktedir. Gelirlerdeki iyileşme de burada dikkati çeken en önemli hususlardan biridir. Beklenenden iyi gelir performansının arkasında özellikle de, Gelir ve Kurumlar Vergisi ile ithalattan alınan KDV ve diğer çeşitli gelirlerdeki hızlanmanın etkili olduğu söylenebilir.

İktisadi toparlanma kamu bütçesi rakamlarına da yansımıştır.

2010 yılı Ocak ayı kümülatif mali bütçe uygulama sonuçlarına göre, Merkezi yönetim bütçesi 3 milyar 121 milyon TL açık vermiştir. Söz konusu kalemin, geçen yıl aynı döneminde 2 milyar 967 milyon TL açık verdiği hatırlatılmalıdır. Bunun da anlamı, bütçe dengesi bir önceki yıl aynı dönemine göre, %5.2 oranında artış kaydetmiştir. Resmi tanımlı faiz dışı fazla, geçen yılın aynı dönemine göre %263.6 oranında artmış ve 2 milyar 968 milyon TL olmuştur.

Kümülatif olarak toplam bütçe giderlerine bakılacak olursa, 2009 yılı Ocak ayında de 18,769 milyar TL olarak gerçekleşen bütçe giderleri, 2010 yılının aynı döneminde %20.5 oranında

artarak 22,646 milyar TL olmuştur.

Faiz hariç giderler kalemi ise 2009 yılı Ocak ayına göre %10.3 oranında artış göstermiş ve 16,557 milyar TL olmuştur. Burada toplam harcama performansını belirleyen asıl unsurların, faiz hariç giderler arasında yer alan ve 7,950 milyar TL düzeyinde gerçekleşen cari transferler kalemi ile 6,321 milyar TL düzeyinde gerçekleşen personel giderleri kalemleri olduğu görülmektedir. Faiz hariç giderler kaleminde, bir önceki yıla göre %10,3'lük bir artışla 16 milyar 557 milyon TL düzeyini bulunmuştur. Burada, her ne kadar miktar olarak bütçedeki payları az da olsa, oransal olarak kaydedilen en önemli düşüşlerin, bir önceki yılın aynı dönemine göre %32.9 oranında azalan ve 735 milyon TL düzeyinde gerçekleşen Mal ve Hizmet Alım Giderleri ile, %53.1 oranında düşen ve 38 milyon TL düzeyinde gerçekleşen Sermaye Transferleri olduğu görülmektedir. Nitekim harcamaların iki büyük kalemi olan cari transferler %10.9, personel giderleri %12 gibi oturmuş bir seviyede artmaya devam etmiştir.

Giderlerdeki esneklik devam ettirilmiş, ancak vergi gelirlerinde beklenenin üstünde bir iyileşme kaydedilmiştir.

Faiz giderlerinde geçen yılın aynı dönemine göre %61 oranında bir artışla 6 milyar 90 milyon TL düzeyine ulaşılmıştır. Faiz giderlerindeki bu artış, borç stokunun vade yapısına bağlı olarak ortaya çıkan dönemsel bir gerçekleşmedir, faiz giderleri program hedefleri ile uyumlu bir seyirdedir. Kamu borç dinamikleri ve orta vadede sürdürülebilirlik açısından da, söz konusu dengeler olumlu bir seyre işaret etmektedir. Gerek küresel kriz ve gerekse kriz sonrasında, Türkiye'nin dış finansman ihtiyacı sıkıntısı yaşamaması ve sürekli bir şekilde düşük borç seviyelerini koruması da takdir edilmesi gereken bir husustur.

Kayda değer bir husus da, 2010 yılı Ocak ayında sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri için geçen yılın aynı dönemine göre %12.3 oranında artışla 4,773 milyar TL'lik yapılan transferdir. Sosyal güvenlik reformu kapsamında 2008 yılı Ekim ayından itibaren uygulanan sosyal güvenlik primi işveren hissesinin 5 puanlık kısmının Hazine tarafından ödenmesi kapsamında yapılan transfer tutarı ise 303 milyon TL'dir.

Merkezi yönetim bütçesi gelir gerçekleştirmelerine bakılacak olursa, bütçe gelirleri 2009 yılı Ocak ayında döneminde 15,830 milyar TL olarak gerçekleşmişken, 2010 yılının aynı döneminde söz

konusu kalem %23.3 oranında artış göstererek 19,525 milyar TL olmuştur.

Özellikle dikkati çeken, 2009 yılı Ocak döneminde 13,825 milyar TL vergi tahsilatı yapılmışken, bu yılın aynı döneminde %25.2 gibi önemli bir düzeyde artışla 17,304 milyar TL'lik düzeye ulaşılmış olmasıdır. Vergi dışı diğer gelirler de, bir önceki yıl aynı döneme göre %11.8 oranında 1,955 milyar TL olmuştur.

Vergi türleri itibarıyla 2010 Ocak gerçekleştirmelerine bakıldığında, Gelir Vergisi'nde %5.7, Kurumlar Vergisi'nde %11.9, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nde %18.2 oranında azalış gerçekleşmiştir. Öte yandan, Dahilde Alınan KDV %49.8, Özel Tüketim Vergisi %28.7, İthalde Alınan KDV %81.9, Damga Vergisi %16.7, Harçlar %18.7 ve diğer vergiler tahsilatı %34.8 oranında artış göstermiştir. Görüldüğü üzere, özellikle de, ekonomik aktiviteyle paralel hareket eden, Dahilde Alınan KDV, ÖTV ve İthalde Alınan KDV gibi alt kalemlerde yüksek oranlı tahsilatlar yaşanmıştır. Bu artışlarda, 2009 yılının son çeyreğinde ekonomik aktivitede belirgin hale gelmeye başlayan canlanmanın, 2010 yılının ilk ayında da etkisini sürdürmeye devam etmesi gösterilebilir.

Ocak ayı bütçe performansının belirleyici unsuru artan vergi gelirleri olmuştur.

Ağustos 2009'da Orta Vadeli Program'ı gecikmeli biçimde açıklayan Hükümet; 2011'e kadar olan dönemde küresel ekonomik konjonktüre bağlı bir ekonomi politikası çizdiğini kamuoyu ile paylaşmıştır. 2011 mali bütçe yılı ile de, mali kural uygulamasına geçileceği ilan edilmişti. Hükümetin bir süredir çeşitli kesimlere mali kuralın temel unsurlarını anlatmaya çalıştığı görülmektedir. Seçimler için resmi tarih 2011 Temmuz, ancak hükümetin erken seçime gitme ihtimali olduğu göz önüne alınacak olursa, sıkı bir mali disiplini getirecek olan mali kural uygulamasının 2011'de nasıl hayata geçirileceği, bunun bir üst kurulla denetlenip denetlenmeyeceği gibi hususlar, hala yanıtlanmamış sorular olarak kafaları meşgul etmektedir.

Mali kuralın yasal altyapısının hala tamamlanamamış olması sıkıntı yaratmakla birlikte, çalışmaların ciddiyet ve ehemmiyetle sürdürüldüğünün kamuyla paylaşılması şeffaflık ve beklenti yönetimi açısından olumlu karşılanmalıdır.

Hükümetten gelen açıklamalar, şu anda mali kuralın tasarlanması konusunda bütün çalışmaların yapıldığı; taslak yasanın hazır

olduğu ve yakında TBMM'ye götürüleceği yönündedir. En geç 15 Mayıs 2010'a kadar mali kural uygulamasının yasal bir zemine oturtulacağı ifade edilmiştir. Ancak, gerek bir türlü imzalanamayan IMF anlaşması, gerekse de beklenen tarihten çok sonra açıklanan, Orta Vadeli Program tecrübeleri, hükümetin mali kural uygulamasına dair ifade ettiklerine de, piyasa oyuncularının temkinli yaklaşacağı sinyali vermektedir. Orta vadede mali sürdürülebilirliğin ve kamu maliyesinde yaşanan politika itibarı kaybının telafisi için hükümetin, mali kural uygulamasını bir an evvel öngörülen tarihte hayata geçirmesi gerekmektedir. Dikkati çeken bir unsur, yapılan açıklamalar da, mali kuralla birlikte Türkiye'nin ileriye dönük ufuk açısının da 10 yıla yayılacağı ibaresidir. Eğer mali kural, bahsedildiği gibi Türkiye'nin önündeki on yıllık sürece yönelik bir perspektifle şekillendirilecekse, mali kuralın tam anlamıyla uygulanması, seçim süreçlerinde bile, ekonomik hedeflerden uzaklaşmayacağı anlamına gelecektir ki; bu da Türkiye'nin önümüzdeki yıllardaki kamu dengeleri ve mali performansı açısından da, belki de yeni bir dönemin habercisi olarak bile algılanabilir.

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

V. Ödemeler Dengesi

2009 yılında Türkiye’den yapılan ihracat %22.6, ithalat ise %30.3 oranında azalmıştır.

İthalatın %70’ini oluşturan ara malı ithalatı 2009 yılında %34.5 oranında azalarak toplam ithalatın gerilemesinde önemli rol oynamıştır. Buna karşın, sermaye malı ithalatı %23.5, tüketim malı ithalatı ise %10.4 oranında azalmıştır. İhracatın azalmasının kaynağı ise imalat sanayi sektörü ihracatının gerilemesinden kaynaklanmıştır. Toplam ihracattaki düşüşün %60 otomotiv, ana metal, ve kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri sektöründen kaynaklanmıştır. Bunlara karşılık, 2009 yılında %10.5 oranında artan tarım sektörü ihracatı toplam ihracata en önemli pozitif katkıyı sağlayan sektör olmuştur.

İthalatın daha şiddetli azalmasıyla dış ticaret açığı azalmış, ihracatın ithalatı karşılama oranı yükselmiştir.

2008 yılı sonu itibariyle yıllık dış ticaret açığı 69.9 milyar dolarken, 2009 sonu itibariyle 38.6 milyar dolar olmuştur. Böylece, 2007 ve 2008 yıllarında yatay seyreden ihracatın ithalatı karşılama oranı 2009 yılı başından itibaren yükselmiştir. 2008 yılı sonu itibariyle %65.4 olan bu oran, 2009 yılı Ekim ayı itibariyle %73.4’ü geçmiştir. Yılın son iki

ayında ise ithalatın yeniden canlanmasıyla bu oran 1.8 puan gerileyerek %72.6 olmuştur.

Dış ticaretteki düşüşler ağırlıklı olarak fiyat etkisinden kaynaklanmıştır.

2009 yılında toplam ithalat %30.3, ihracat ise %22.6 oranında azalmışken, miktar olarak ithalat sadece %13.8, ihracat ise %7.6 oranında azalmıştır. 2008 yılında ise toplam değer olarak ithalat ve ihracat %18.8 ve %23.1 oranında artmışken, miktar olarak ithalat %1.4 azalmış, ihracat ise %6.5 oranında yükselmiştir.

2009 yılının son çeyreğinde ise dış ticarete bir canlanma yaşanmıştır.

Hem ihracatta hem de ithalatta azalma 2008 yılının son çeyreğinde başlamış ve dört çeyrek sürmüştür. 2009 yılının son çeyreğinde ise, dört çeyrek aradan sonra ilk defa artışlar yaşanmıştır. Bu artışın nedenleri ise ekonomideki kısmi canlanmanın yanısıra düşük baz etkisi olmuştur. 2009 yılının üçüncü çeyreğinde, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre, ithalat ve ihracat %34 ve %30.4 oranında azalmışken, dördüncü çeyrekte sırasıyla %5 ve %8.3 oranında artmıştır. Miktar olarak ise dördüncü çeyrekte ithalat %12.5 ihracat ise %8.4 oranında artmıştır. İthalat ve ihracat birim değerleri düşmeye devam ettiği

için miktar olarak daha hızlı artan bu kalemlerin toplam değer artışları sınırlı kalmıştır.

Dış ticaret açığıyla birlikte cari işlemler dengesi de azalmıştır.

2008 yılı sonu itibariyle 41.9 milyar dolar olan cari işlemler açığı 2009 yılı sonu itibariyle 13.9 milyar dolara gerilemiştir. Enerji ithalatı hariç cari açık ise bir yılda 13.4 milyar dolar azalarak 2.5 milyar dolarlık fazlaya dönüşmüştür. Hizmetler dengesinde ise 0.9 milyar dolarlık bir azalma olmasına rağmen, cari açığı sınırlı tutan en önemli kalemler olmaya devam etmektedir.

Cari açığın daralmasıyla cari açık finansmanı da hafiflemiştir.

2001 yılı krizi ardından ilk defa “borç veren” durumuna gelen Türkiye 2009 yılında dışarıya net olarak 3 milyar dolar borç vermiştir. Bu kaleme cari açık da eklendiğinde, 16.8 milyar dolara ulaşan net bir açık ortaya çıkmaktadır. Bu açığın 11 milyar doları borç yaratmayan işlemlerden kaynaklanmışken, diğer kısmı rezervlerden karşılanmıştır.

Doğrudan yabancı sermaye girişleri ve net hata ne noksan kalemleri borç yaratmayan işlemlerin temelini oluşturmıştır.

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

8.4 milyar dolara ulaşan net hata ve noksan kalemi 2009 yılındaki cari açığın finansmanında kilit rol oynamıştır. Bu önemine karşın, kaynağının belli olmamasından dolayı bu kalemdaki artış kayıtdışılık sorununu da beraberinde getirmiştir. Doğrudan yabancı yatırımlar ise bir önceki seneye göre 10.7 milyar dolar azalmasına rağmen, cari açığın finansmanındaki önemi artmıştır.

2009 yılı geneline karşın, yılın son aylarında borç yaratan işlemler ve borç çevirme oranları artmıştır.

Yılın geneline baktığımızda uzun vadeli kredilerde bankacılık sektörünün borç çevirme oranının %81.8, reel sektörde ise %72 olduğu görülmektedir. Ekonomik aktivitenin yılın sonuna doğru canlanmasıyla borçlanmada da artışlar yaşanmıştır. Böylece, bankacılık sektörünün dördüncü çeyrekteki borç çevirme oranı %145.7, reel sektörün ise %77.9 olmuştur. Sadece Aralık ayında ise bu oranlar sırasıyla %155.5 ve %100.5 düzeyinde olmuştur.

VI. Tahmin ve Beklentiler

Ekonomik göstergeler, resesyondan çıkışın tahmin edilenden biraz daha kuvvetli olabileceğine işaret etmektedir.

TÜSİAD Makroekonomik Senaryosuna göre 2009'da %5.3 civarında gerileyecek olan ekonomi, 2010 yılında %5.5 büyüyecektir. Geçen senenin ilk çeyreğinde %14.7 daralmış olan ekonominin bu senenin ilk çeyreğinde %10.7 büyümesi beklenmektedir. Yılın geri kalanında ise büyüme hızının tedricen azalacağı tahmin edilmektedir.

Enflasyondaki artış trendi faizler üzerinde baskı yaratacaktır.

Gerileyen uluslararası fiyatlar ve düşen talep sonucunda TÜFE 2009 yılında %6.7 oranında gerçekleşmiştir. Yıl sonuna doğru artan gıda fiyatlarının yanı sıra baz etkisinin de devreden çıkmasıyla, TÜFE endeksinde hızlanma dönemine girilmiştir. İç talebin 2010 yılında toparlanma sürecine girmesi ve son dönemlerde idari fiyatlarda yapılmış olan ayarlamalar ve vergi artışlarının enflasyon üzerinde baz etkisine ilave bir baskı yaratacağı düşünülmektedir. Küresel ekonomideki toparlanmanın da hızlı olmayacağı göz önüne alındığında, 2010 yılında enflasyonun ortalama %9.6, sene sonunda ise %7.2 olacağı hesaplanmaktadır. Enflasyon beklentilerinin artması ve iç talebin toparlanması 2010 yılında nominal faiz oranlarındaki indirim sürecini geri çevirecektir. Bununla birlikte, reel faiz oranlarının enflasyondaki yükselme nedeniyle 2010 yılında da düşmeye devam edeceği beklenmektedir.

Genişlemeci maliye politikalarına gereğinden fazla devam etmenin enflasyonda yükselme ve bütçe dengelerinde bozulma yaratma riski vardır.

TÜSİAD Makroekonomik Senaryosunda, cari açığın ithalattaki artışla beraber, 2010 yılında yeniden yükselmesi; TL'nin hafif düzeyde değerlenmesi; ve kamu dengesindeki bozulmanın durması beklenmektedir.

Türkiye'nin yüksek büyüme hızı yakalamasının kısa ve orta dönem koşulları birbirinden farklıdır. Kısa dönemde yurtiçi ve yurtdışı talep bileşenlerinin seyri önemli olacaktır..

2010'da dış talep beklenenden daha kuvvetli olacaktır. Yine de kriz yorgunu bir dünyada, kuvvetli bir ihracat performansı konusunda çok da umutlu olmamak gerekmektedir.

Yurtiçi talebin büyümeyi ne ölçüde destekleyeceği ise, esas olarak istihdam piyasalarındaki dinamiklere bağlı olacaktır.

2009 yılında elde ettiği fırsatları kalıcılaştırmamış olan Türkiye 2010 yılını heba etmemelidir.

2010 senesi sadece makroekonomide konjunktür yönetimi ile geçirilir ve ekonomi yapısal dönüşüm sürecine girmezse, Türkiye gelecek dönemin küresel rekabet ortamına uyum sağlamak ve yüksek büyüme hızlarını korumakta zorlanacaktır.

[illegible]

		ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)												
		SEKTÖREL ÜRETİM												
		2008	2009											
		Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
SANAYİ ÜRETİMİ (yıllık % değişim)	% Pay													
Toplam Sanayi	100	-17.8	-21.4	-23.8	-20.9	-18.7	-17.6	-10.1	-9.0	-6.3	-8.9	6.5	-2.2	25.2
Madencilik	3.61	-1.8	-4.1	-16.9	-9.3	-5.1	-12.4	-7.0	1.4	1.0	-5.5	5.5	2.8	15.4
İmalât	85.94	-20.1	-24.4	-26.1	-23.5	-20.9	-19.2	-11.0	-10.3	-7.2	-9.7	6.5	-2.8	28.0
Elektrik, Gaz ve Su	10.45	-5.3	-5.7	-9.5	-3.2	-5.3	-5.5	-3.6	-3.0	-3.6	-3.9	6.3	0.6	10.9
İMALÂT SANAYİ (yıllık % değişim)	% Pay													
Gıda ürtl. ve içecek imalatı	11.56	14.0	1.3	-3.0	-6.4	-6.1	-12.1	-3.0	-2.7	-2.9	-12.5	11.0	-3.2	19.5
Tütün ürünleri imalatı	1.38	-0.2	0.7	14.2	13.5	1.0	-15.5	5.1	-16.5	-17.1	-18.6	2.7	-15.2	45.7
Tekstil ürünleri imalatı	12.82	-25.0	-28.1	-29.0	-19.9	-19.2	-17.0	-8.2	-6.1	-5.6	-9.1	6.3	-7.7	36.2
Giyim eşyası imalatı	7.78	-17.4	-13.9	-23.9	-17.6	-9.0	-12.7	-2.2	-6.2	-16.5	-12.7	1.5	-5.9	13.0
Derinin işl., bavul çanta vb.	0.91	-19.7	-30.4	-16.2	-15.8	-12.1	0.7	0.0	-2.1	-17.5	-14.6	-0.8	-9.4	41.8
Ağaç ve mantar ür.imal.(Mob.hariç)	0.95	-3.4	-12.4	-11.9	-6.4	-10.9	1.4	-3.0	-7.2	4.2	-9.6	14.6	0.3	28.2
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	1.63	-10.6	-6.5	-12.1	-9.1	-6.5	-7.4	-5.6	6.3	0.7	-9.6	8.6	-6.1	34.2
Basım ve yayım imalatı	1.88	-13.4	-5.8	-9.7	-5.7	-2.9	-7.6	-5.6	-1.4	4.3	0.1	3.1	2.6	29.2
Kök köm., rafine edilmiş petrol ür.im.	2.14	-38.0	-29.4	-28.1	-40.7	-33.2	-25.2	-22.8	-19.7	-29.8	-31.0	-23.0	-12.8	4.2
Kimyasal madde ürünleri imalatı	8.85	-19.4	-22.5	-21.2	-6.3	-1.6	-4.9	3.6	4.3	7.2	7.1	15.2	6.8	34.4
Plastik-kauçuk ürünleri imalatı	4.57	-25.8	-25.0	-27.2	-23.6	-19.7	-17.0	-1.3	-9.5	-7.7	-9.5	8.8	-4.7	44.7
Metalik olmayan diğer min.mad.imal.	7.07	-20.7	-20.4	-22.4	-23.4	-19.4	-20.0	-12.4	-14.3	-10.8	-14.8	3.5	-11.2	28.0
Ana metal sanayi	9.08	-26.7	-23.9	-22.9	-26.9	-24.3	-25.1	-17.3	-16.9	-17.8	-11.2	14.6	-2.4	15.0
Metal eşya sanayi, mak.teçh. hariç	3.81	-32.6	-31.3	-36.1	-30.1	-34.6	-29.0	-18.5	-24.0	-14.7	-16.4	1.6	-7.2	34.3
B.y.s. Makina ve teçhizat imalatı	6.49	-14.8	-22.7	-25.7	-28.6	-25.4	-17.9	-7.1	-7.4	-0.3	-6.7	9.5	-6.6	24.1
Büro, muhasebe bilgi işlem mak. İm.	0.08	-10.6	-32.1	-36.4	-41.8	4.3	-16.2	-5.0	-16.2	-18.1	23.3	-31.5	-56.2	-31.3
B.y.s. Elektrikli makina cihazları imalatı	2.73	-18.4	-24.0	-29.3	-30.9	-22.5	-22.4	-14.4	-14.0	2.5	-3.1	18.5	10.5	39.2
Radyo,TV haberleşme cihazları imal.	1.8	-57.3	-55.7	-41.4	-19.0	-20.9	-0.2	-22.7	36.5	-22.8	-5.5	-9.4	-23.4	-5.0
Tıbbi,hassas ve optik aletl., saat ima.	0.44	-11.0	-17.1	-20.7	-4.5	-21.5	-19.2	-35.9	28.6	-18.1	0.2	38.3	18.5	11.2
Taşıt araçları ve karoseri imalatı	9.84	-52.0	-60.3	-58.8	-53.3	-50.3	-42.0	-33.6	-27.3	-4.7	-15.5	-0.2	13.1	85.3
Diğer ulaşım araçları imalatı	1.03	26.5	-2.4	-8.7	-1.9	-17.8	-28.7	-36.5	-36.0	-37.0	-38.5	-25.8	-10.2	-29.2
Mobilya imalatı, b.y.s. diğer imal.	3.16	-4.8	-20.3	-20.1	-32.8	-12.7	-2.4	7.6	3.4	2.2	12.8	2.7	-3.8	17.8
Geniş Kategoriler (yıllık % değişim)														
Aramalı İmalatı		-23.5	-24.5	-24.4	-22.2	-19.7	-19.1	-10.3	-10.4	-7.1	-8.1	10.9	-0.9	33.2
Dayanıklı Tüketim Mali İmalatı		-16.2	-25.6	-25.4	-27.9	-15.3	-4.1	7.3	3.5	11.7	10.3	7.1	-6.8	30.1
Dayanıksız Tüketim Mali İmalatı		-6.4	-10.1	-15.4	-8.9	-5.7	-9.4	-0.4	-2.5	-5.1	-8.4	8.1	-4.2	22.5
Enerji		-7.5	-6.1	-10.9	-6.4	-6.8	-8.1	-6.8	-4.3	-5.0	-8.1	1.9	-2.5	10.1
Sermaye Mali		-32.0	-44.6	-44.5	-42.1	-41.8	-35.7	-29.7	-22.9	-15.5	-18.7	-3.0	1.1	28.5

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2009-2010)														
FİNANSAL PİYASALAR														
	2009												2010	
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	
HİSSE SENETLERİ PİYASASI														
Ulusal 100 Endeks (1986=1)	26,017	24,963	24,114	28,491	33,853	35,244	38,316	45,479	46,534	49,851	47,015	50,348	54,467	
Ulusal 100 Endeks (Aylık % Artış)	1.19	-4.05	-3.40	18.15	18.82	4.11	8.72	18.69	2.32	7.13	-5.69	7.09	8.18	
İşlem Hacmi (Milyon TL)	1,185	988	1,149	1,853	2,550	2,141	1,936	2,468	1,996	2,417	2,186	2,156	3,024	
İMKB Piyasa Değeri (Milyon TL)	59,983	58,128	63,312	76,891	85,162	88,698	101,663	111,187	115,086	112,588	107,339	124,320	129,622	
Yerli Yatırımcı Payı (%)	32.73	36.47	37.07	36.76	35.73	34.19	33.91	33.43	33.43	33.53	33.54	32.71	33.55	
Yabancı Yatırımcı Payı (%)	67.27	63.53	62.93	63.24	64.27	65.81	66.09	66.57	66.57	66.47	66.46	67.29	66.45	
VADELİ İŞLEMLER PİYASASI														
TL/\$ Kontratları														
Şubat 2009	1.656	1.696	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nisan 2009	1.685	1.733	1.680	1.586	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Haziran 2009	1.718	1.763	1.708	1.620	1.555	1.532	-	-	-	-	-	-	-	
Ağustos 2009	-	-	1.733	1.645	1.575	1.563	1.487	1.503	-	-	-	-	-	
Ekim 2009	-	-	-	-	1.599	1.585	1.510	1.521	1.497	1.490	-	-	-	
Aralık 2009	1.817	1.857	1.787	1.686	1.627	1.610	1.526	1.544	1.516	1.515	1.511	1.495	-	
Şubat 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	1.527	1.529	1.526	1.514	1.495	
Nisan 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.538	1.528	1.514	
Haziran 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.533	
Aralık 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.588	
TL/€ Kontratları														
Şubat 2009	2.129	2.147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nisan 2009	2.174	2.194	2.242	2.114	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Haziran 2009	2.211	2.229	2.277	2.139	2.186	2.163	-	-	-	-	-	-	-	
Ağustos 2009	-	-	2.320	2.169	2.215	2.191	2.103	2.146	-	-	-	-	-	
Ekim 2009	-	-	-	-	2.249	2.221	2.127	2.178	2.184	2.209	-	-	-	
Aralık 2009	2.350	2.326	2.372	2.203	2.283	2.270	2.161	2.226	2.219	2.234	2.276	2.153	-	
Şubat 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	2.238	2.260	2.287	2.175	2.084	
Nisan 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.308	2.217	2.119	
Haziran 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.162	
Aralık 2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.212	
TAHVİL ve BONO PİYASASI														
Hazine Bonosu/Devlet Tahvili Getirileri*														
1-30 Gün Vadeli	14.13	12.32	10.57	10.08	9.78	9.27								
31-60 Gün Vadeli	14.96	12.00	11.11	10.20	9.70	9.52								
61-90 Gün Vadeli	14.00	12.37	11.68	10.17	9.96	9.89								
91-180 Gün Vadeli	14.08	12.86	12.10	10.48	10.21	10.11								
181-270 Gün Vadeli	14.47	13.48	12.62	11.26	10.58	10.73								
271-365 Gün Vadeli	15.00	14.25	13.76	11.93	11.39	11.36								
366 ve Üstü	16.21	15.90	15.24	13.46	12.57	12.92								
(..) Yayınlanmamış veri														
* Yıllık Basit Faizle Ağırlıklı Ortalamalar														

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)													
ÖDEMELER DENGESİ													
	2008	2009											
	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
CARI İŞLEMLER DENGESİ (aylık, milyon \$)	-3,078	-475	-286	-1,142	-1,552	-1,691	-2,075	-425	-583	-931	330	-1,807	-3,217
Dış Ticaret Dengesi *	-2,637	-381	340	-1,227	-1,462	-2,527	-2,792	-2,731	-3,889	-2,766	-1,274	-2,588	-3,432
İthalat (CIF)	-11,405	-9,282	-9,075	-10,525	-10,121	-10,839	-12,500	-12,815	-12,812	-12,471	-12,731	-12,616	-14,989
İhracat (FOB), Bavul ticareti hariç	7,722	7,885	8,436	8,160	7,564	7,346	8,336	9,058	7,828	8,486	10,098	8,906	10,062
Hizmetler Dengesi	341	121	366	495	610	1,172	1,415	2,643	3,658	2,464	1,943	890	442
Yatırım Geliri Dengesi	-915	-453	-1,087	-539	-803	-502	-908	-476	-519	-816	-464	-432	-647
Cari Transferler	133	238	95	129	103	166	210	139	167	187	125	323	420
ÖDEMELER DENGESİ (12 Aylık Küm. , milyon \$)													
Cari İşlemler Dengesi	-41,947	-38,251	-34,650	-31,488	-27,833	-24,694	-21,224	-17,611	-15,157	-15,125	-12,355	-13,715	-13,854
Dış Ticaret Dengesi *	-53,022	-48,807	-45,035	-42,152	-38,561	-35,700	-32,186	-28,543	-26,068	-25,391	-22,621	-23,934	-24,729
İthalat (CIF)	-201,964	-194,907	-187,955	-181,668	-173,900	-165,433	-158,456	-150,714	-144,275	-138,861	-136,650	-137,192	-140,776
İhracat (FOB), Bavul ticareti hariç	132,027	129,280	126,638	123,370	119,570	114,438	111,003	107,466	104,247	99,940	100,315	99,825	102,165
Hizmetler Dengesi	17,121	16,769	17,028	16,843	17,053	16,960	16,750	16,796	16,666	16,317	16,189	16,118	16,219
Yatırım Geliri Dengesi	-8,159	-8,410	-8,783	-8,265	-8,404	-8,038	-7,935	-7,912	-7,792	-7,916	-7,756	-7,914	-7,646
Cari Transferler	2,113	2,197	2,140	2,086	2,079	2,084	2,147	2,048	2,037	1,865	1,833	2,015	2,302
Sermaye Hareketleri	36,294	30,235	24,478	21,856	20,365	14,934	7,380	3,480	2,170	2,496	3,606	5,117	5,417
DoğrudanYatırımlar	15,720	15,629	15,426	14,092	14,079	12,749	10,769	10,014	9,972	9,152	7,853	7,182	6,026
Portföy Yatırımları	-5,046	-6,129	-8,396	-6,872	-3,862	-3,482	-7,100	-6,708	-4,765	-4,733	-2	1,018	198
Diğer Yatırımlar	24,563	18,699	16,335	12,242	5,847	3,185	-2,138	-4,921	-7,400	-7,842	-8,636	-7,641	-696
Merkez Bankası	-1,789	-1,785	-1,982	-2,044	-2,131	-2,077	-1,927	-1,834	-1,693	-1,573	-1,464	-1,347	-1,207
Genel Hükümet	1,742	1,829	2,212	1,854	1,693	1,497	1,398	1,648	2,180	2,201	2,260	2,122	1,598
Bankalar	-964	-3,473	-2,951	-4,333	-9,594	-3,878	-2,595	-3,103	-3,131	-3,928	704	2,216	9,690
Diğer Sektörler	23,873	20,594	17,426	15,251	14,295	9,504	2,623	5	-3,321	-3,320	-9,149	-9,747	-10,097
IMF Kredileri (net)	1,701	1,534	1,630	1,514	1,584	-1,861	-1,637	-1,637	-1,435	-1,222	-987	-885	-680
Rezerv Varlıklar**	1,057	2,036	1,113	2,394	4,301	2,482	5,849	5,095	4,363	5,919	4,391	4,558	-111
Net Hata ve Noksan	5,653	8,016	10,172	9,632	7,468	9,760	13,844	14,131	12,987	12,629	8,749	8,598	8,437
DIŞ TİCARET (yıllık % değişim)													
İthalat (CIF)	-29.25	-43.19	-43.38	-37.40	-43.42	-43.86	-35.82	-37.66	-33.45	-30.27	-14.80	4.49	31.42
İhracat (FOB)	-20.59	-25.84	-23.85	-28.60	-33.44	-41.13	-29.18	-28.08	-29.14	-33.67	3.86	-5.21	30.30
Fiyat Endeksi (2003=100)													
İthalat	-6.35	-13.68	-16.06	-19.73	-26.83	-27.15	-27.25	-29.40	-25.44	-21.95	-13.76	-3.94	-0.81
İhracat	-9.52	-14.04	-18.78	-23.09	-23.07	-22.14	-21.90	-24.17	-21.08	-17.70	-6.07	4.15	3.06
Miktar Endeksi (2003=100)													
İthalat	-24.39	-34.27	-37.59	-22.17	-22.69	-22.95	-11.90	-14.35	-11.46	-10.82	-1.63	8.80	32.50
İhracat	-12.12	-13.61	-7.52	-6.93	-13.33	-24.20	-9.37	-5.40	-10.15	-19.25	10.65	-8.82	26.59
(*) FOB, bavul ticareti dahil													
(**) Eksi işareti artışı göstermektedir.													

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)													
MERKEZİ BÜTÇE													
	2008	2009											
	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
12 AYLIK KÜMÜLATİF (milyon TL)													
Gelirler	203,916	203,943	204,558	203,988	206,171	205,754	202,582	201,339	196,984	199,178	202,621	202,712	209,483
Vergi Gelirleri	168,087	167,753	166,381	165,976	165,887	164,260	164,419	165,076	165,452	166,142	166,930	166,262	172,417
Diğer Gelirler	35,829	36,189	38,176	38,013	40,284	41,494	38,163	36,263	31,532	33,036	35,691	36,450	37,067
Harcamalar	221,506	224,000	233,492	236,359	238,863	242,734	245,571	248,900	251,121	252,855	259,199	257,997	262,113
Cari	70,695	71,570	72,344	73,622	74,714	75,109	75,957	76,957	78,065	78,066	79,284	80,031	82,790
Yatırım	15,767	15,763	15,917	15,923	16,753	16,506	15,952	16,025	15,917	16,162	16,120	16,235	16,820
Transferler	131,832	133,464	142,026	143,001	143,715	147,357	149,867	151,973	153,065	154,637	159,791	157,683	158,434
Cari Transferler	76,101	78,205	81,633	83,106	84,793	84,839	87,522	91,637	93,286	94,819	97,417	98,425	99,266
Sermaye Transferleri	5,070	5,098	5,088	4,895	5,050	5,336	5,182	5,382	4,908	4,982	4,819	5,228	5,967
Faiz Giderleri	50,661	50,161	55,305	55,001	53,873	57,182	57,164	54,954	54,871	54,836	57,555	54,030	53,201
İç Borç Faiz Ödemeleri	44,516	43,997	49,001	48,666	47,432	50,808	50,662	48,430	48,167	47,985	50,916	47,696	46,762
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	33,072	30,104	26,371	22,631	21,181	20,203	14,175	7,392	734	1,159	977	-1,255	571
Bütçe Dengesi	-17,589	-20,058	-28,935	-32,370	-32,693	-36,980	-42,989	-47,562	-54,137	-53,677	-56,578	-55,285	-52,630
Bütçe Emanetleri ve Avanslar	-1,384	-7,028	-7,461	-4,545	-5,357	-5,821	-4,607	-4,378	-2,366	-3,333	-2,503	-2,949	-4,491
Nakit Dengesi	-18,974	-27,085	-36,395	-36,915	-38,049	-42,801	-47,596	-51,939	-56,503	-57,009	-59,081	-58,233	-57,121
Finansman	18,974	27,085	36,395	36,915	38,049	42,801	47,596	51,939	56,503	57,009	59,081	58,233	57,121
Dış Borçlanma (net)	3,461	5,624	6,382	6,478	5,876	3,671	1,554	4,269	5,563	4,659	5,079	6,036	5,616
İç Borçlanma (net)	13,859	14,098	19,840	20,944	25,200	35,768	36,359	42,205	46,075	49,948	54,879	55,170	54,770
Kısa Vadeli Borçlanma (net)	7,844	6,788	7,380	12,038	11,400	11,400	8,134	5,137	6,518	6,849	6,849	1,698	58
Diğer	1,654	7,363	10,173	9,494	6,974	3,362	9,684	5,466	4,865	2,402	-877	-2,972	-3,266
12 AYLIK KÜMÜLATİF (milyon \$)													
Gelirler	132,413	124,143	120,356	122,774	129,034	134,138	131,572	136,974	131,331	134,335	134,605	132,717	140,123
Vergi Gelirleri	109,148	102,114	97,894	99,895	103,822	107,087	106,786	112,304	110,309	112,054	110,895	108,853	115,329
Diğer Gelirler	23,266	22,029	22,462	22,879	25,212	27,051	24,786	24,670	21,023	22,281	23,710	23,864	24,794
Harcamalar	143,835	136,353	137,381	142,256	149,495	158,246	159,492	169,331	167,425	170,537	172,191	168,912	175,327
Cari	45,906	43,566	42,565	44,311	46,760	48,966	49,332	52,355	52,047	52,651	52,670	52,397	55,378
Yatırım	10,238	9,595	9,365	9,583	10,485	10,761	10,360	10,902	10,612	10,900	10,709	10,629	11,251
Transferler	85,605	81,242	83,564	86,068	89,946	96,067	97,335	103,390	102,050	104,294	106,152	103,236	105,976
Cari Transferler	49,416	47,605	48,030	50,018	53,068	55,310	56,843	62,342	62,195	63,950	64,716	64,440	66,399
Sermaye Transferleri	3,292	3,103	2,993	2,946	3,160	3,479	3,366	3,661	3,272	3,360	3,202	3,423	3,992
Faiz Giderleri	32,897	30,534	32,540	33,103	33,717	37,279	37,126	37,386	36,583	36,984	38,235	35,374	35,586
İç Borç Faiz Ödemeleri	28,907	26,782	28,831	29,291	29,686	33,123	32,904	32,948	32,114	32,363	33,824	31,227	31,279
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	21,475	18,325	15,516	13,621	13,256	13,171	9,206	5,029	489	782	649	-822	382
Bütçe Dengesi	-11,422	-12,209	-17,024	-19,482	-20,461	-24,108	-27,920	-32,357	-36,094	-36,202	-37,586	-36,195	-35,204
Bütçe Emanetleri ve Avanslar	-899	-4,278	-4,390	-2,735	-3,353	-3,795	-2,992	-2,978	-1,578	-2,248	-1,663	-1,930	-3,004
Nakit Dengesi	-12,320	-16,487	-21,414	-22,218	-23,814	-27,903	-30,913	-35,335	-37,671	-38,450	-39,249	-38,126	-38,208
Finansman	12,320	16,487	21,414	22,218	23,814	27,903	30,913	35,335	37,671	38,450	39,249	38,126	38,208
Dış Borçlanma (net)	2,247	3,424	3,755	3,899	3,678	2,393	1,009	2,904	3,709	3,142	3,374	3,952	3,757
İç Borçlanma (net)	8,999	8,582	11,674	12,605	15,771	23,318	23,614	28,713	30,719	33,687	36,457	36,120	36,636
Kısa Vadeli Borçlanma (net)	5,094	4,132	4,342	7,245	7,135	7,432	5,283	3,495	4,345	4,619	4,550	1,111	38
Diğer	1,074	4,482	5,986	5,714	4,365	2,192	6,289	3,718	3,244	1,620	-583	-1,946	-2,184
KAMU BORÇ STOKU (GSYH'ye oran, %)													
Toplam Kamu Brüt Borç Stoku	43.0	46.2	46.5	48.8
Toplam Kamu Net Borç Stoku	28.2	30.5	30.5	32.4
Net Dış Borç Stoku	11.8	13.0	12.2	12.5
Net İç Borç Stoku	31.1	33.2	34.3	36.3
(..) Yayınlanmamış veri													

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2009-2010)													
PARASAL GELİŞMELER													
	2009												2010
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak
PARA ARZLARI (yıllık % değişim)													
Dolaşımdaki Para	15.5	23.4	20.0	15.0	16.0	15.6	10.7	15.2	9.0	8.7	24.7	15.7	16.9
Vadesiz Mevduat (TL)	15.7	17.7	7.5	14.1	19.4	10.1	22.5	19.6	6.6	15.7	31.0	35.4	31.1
Vadesiz Mevduat (YP)	4.0	10.4	8.6	-0.2	6.6	6.8	3.9	15.8	21.8	17.0	20.3	19.6	25.2
M1	12.2	17.6	12.1	10.1	14.4	11.0	12.9	17.0	11.3	13.5	25.8	23.9	24.4
Vadeli Mevduat (TL)	30.0	29.0	23.8	19.3	21.9	22.5	21.0	19.9	16.4	12.5	10.8	11.8	12.1
Vadeli Mevduat (YP)	25.8	27.7	23.3	19.4	21.9	20.0	16.6	22.1	23.2	17.3	11.1	7.6	6.5
M2	25.2	26.3	21.2	17.4	20.3	19.4	18.1	19.8	17.0	13.9	13.8	13.0	12.9
Repo	-20.0	-16.6	-19.4	10.0	4.4	-9.6	-45.1	-15.9	-20.7	-5.4	-1.7	29.7	12.3
Para Piyasası Fonları	4.4	11.9	8.1	7.9	12.7	12.3	6.5	12.5	10.6	6.0	8.0	13.4	4.7
M3	23.4	25.0	20.0	16.8	19.7	18.7	16.6	19.1	16.3	13.3	13.4	13.2	12.5
M2 (milyar TL)	435.5	444.4	446.1	445.7	446.4	452.9	453.2	458.0	468.0	471.0	482.7	490.8	491.7
M2'nin Bileşimi (%)													
Dolaşımdaki Para	6.7	6.9	7.2	7.1	7.0	7.1	6.9	7.0	7.4	7.1	8.1	7.2	6.9
Vadesiz Mevduat	6.9	7.5	7.1	7.3	7.4	7.4	7.9	7.5	7.7	7.8	8.1	8.4	8.0
Vadeli Mevduat	55.3	54.3	53.8	53.3	53.2	53.8	53.9	53.6	53.1	53.6	53.3	54.3	54.8
Döviz Tevdiat Hesabı	31.2	31.3	31.9	32.3	32.4	31.7	31.3	31.8	31.8	31.6	30.5	30.1	30.2
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
KREDİ HACMİ (yıllık % değişim)													
Mevduat Bankaları Kredileri	21.7	15.3	10.9	7.9	7.0	4.4	3.9	1.3	-1.6	1.5	5.8	8.0	11.7
Kamu	30.4	25.0	24.1	20.0	23.0	16.5	17.9	16.2	12.1	15.6	18.6	20.6	23.7
Özel	19.4	13.6	7.7	3.6	0.8	-0.2	-1.1	-3.9	-6.2	-3.9	1.1	3.5	7.6
Yabancı	17.5	9.0	4.1	3.7	2.0	0.4	-0.6	-3.6	-6.8	-2.3	1.7	2.9	7.4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kredileri	36.9	40.9	36.9	36.3	38.4	34.8	33.9	35.5	32.2	25.0	22.3	20.0	13.5
MEVDUAT HACMİ													
Bankacılık Sektörü Mevduatı (milyar TL)	454.31	463.76	467.13	456.75	461.74	467.61	475.01	475.66	488.95	490.05	502.18	514.62	
On bin YTL'ye kadar	28.80	30.16	30.18	29.87	29.80	29.58	30.00	29.46	31.37	31.89	34.32	30.85	
On bin-Elli bin YTL arası	68.53	69.91	69.34	68.48	69.58	69.66	70.14	70.29	70.74	71.14	71.88	73.12	
Elli Bin-İkiyüzelli Bin YTL Arası	99.24	100.37	100.40	99.68	101.94	103.52	104.29	104.52	105.35	107.77	109.10	112.62	
İkiyüzelli Bin-Bir Milyon YTL Arası	66.46	68.24	68.00	67.16	68.60	69.29	70.51	71.82	73.26	72.37	74.33	76.38	
Bir Milyon YTL Üzeri	191.28	195.07	199.22	191.57	191.82	195.56	200.07	199.57	208.23	206.87	212.55	221.65	
Vadelerine Göre Mevduatın Dağılımı (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	..				
Vadesiz	12.8	14.1	13.6	13.9	14.0	14.2	15.0	14.1	15.8	14.5	15.2	15.6	
1 Aya Kadar	31.2	30.6	31.6	32.0	29.9	30.7	30.2	30.4	29.3	29.9	29.7	27.7	
1-3 Ay Arası	47.2	46.6	46.1	45.7	47.6	46.8	46.4	47.0	46.4	46.6	46.3	48.5	
3-6 Ay Arası	3.5	3.5	3.5	3.3	3.4	3.4	3.5	3.4	3.5	3.8	3.7	3.3	
6 Ay-1 Yıl Arası	2.2	1.9	1.9	1.8	1.9	1.8	1.6	1.7	1.7	1.7	1.7	1.6	
1 Yıl ve Daha Uzun Vadeli	3.1	3.2	3.3	3.3	3.3	3.2	3.3	3.4	3.4	3.5	3.4	3.3	
FAİZ ORANLARI													
3 Aylık Mevduat Faizi	21.17	18.49	18.3	18.02	17.96	17.98	17.35	17.1	16.89	16.16	16.11	16.22	15.87
12 Aylık Mevduat Faizi	20.32	18.29	18.2	17.49	17.36	17.42	17.01	16.84	16.55	15.67	15.62	15.67	15.47
MB REZERVLERİ (milyar \$)	67.96	67.55	66.54	62.41	67.38	64.89	66.97	69.82	70.35	71.54	71.51	69.63	70.78
(..) Yayınlanmamış veri													

GAYRİ SAĞI YURTİÇİ HASILA (1998 fiyatlarıyla)

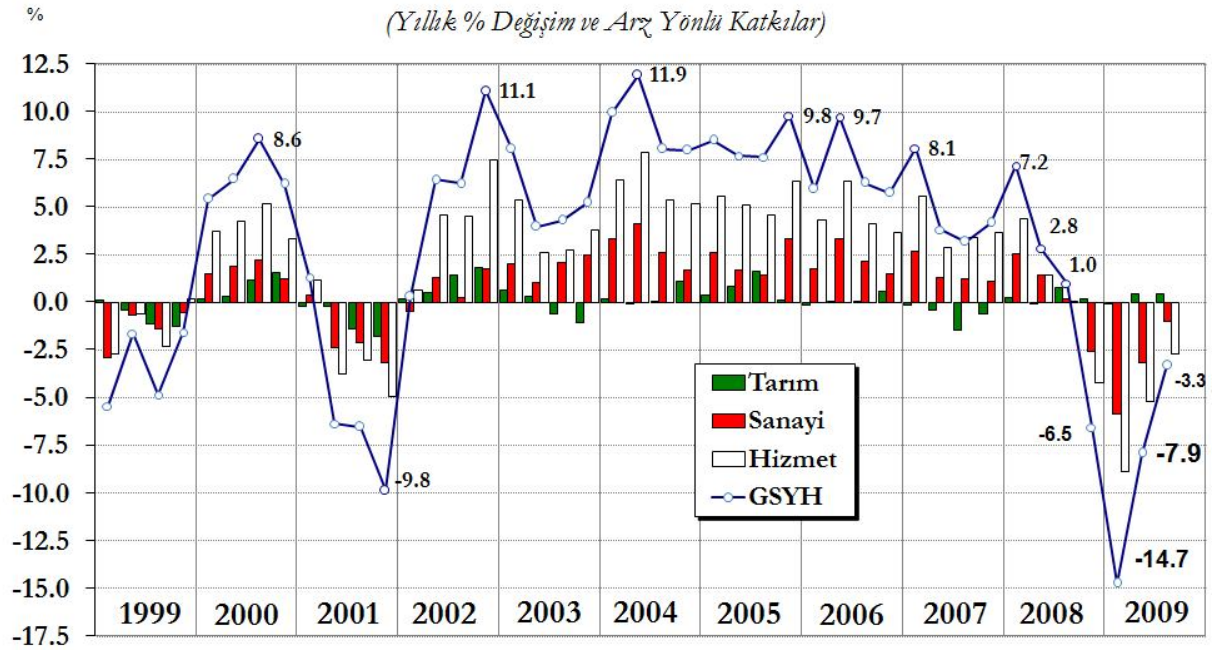
Harcama Gruplarına Göre	Yıllık % Büyüme		% Pay 2008	Yıllık % Büyüme						
	2007	2008		2008-1	2008-2	2008-3	2008-4	2009-1	2009-2	2009-3
Yerleşik Hanehalklarının Tüketimi	4.6	0.8	68.4	6.6	1.9	-0.5	-4.5	-10.0	-1.5	-0.9
Yerleşik ve Y. Olmayan Hanehalklarının Yurtiçi Tüketimi	3.9	0.6	72.0	6.5	1.4	-1.0	-3.8	-10.0	-0.8	-0.2
Yerleşik Olmayan Hanehalklarının Yurtiçi Tüketimi (-)	-7.1	-4.0	4.0	0.4	-11.2	-8.7	9.0	-1.2	15.7	13.9
Yerleşik Hanehalklarının Yurtdışı Tüketimi	6.9	-11.4	0.5	-1.5	-15.3	-26.5	-1.1	27.0	22.5	80.6
Devletin nihai tüketim harcamaları	6.5	1.9	10.1	5.5	-3.4	2.6	3.4	5.2	0.5	5.2
Maaş ve Ücret	1.1	-0.4	4.9	0.4	-0.3	-2.1	0.6	0.9	1.2	1.7
Mal ve Hizmet Alımları	12.6	4.2	5.2	13.1	-6.5	7.8	5.6	10.8	-0.2	8.6
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	5.4	-7.1	24.3	6.1	-2.9	-9.7	-19.4	-27.5	-24.3	-18.0
Kamu Sektörü	6.3	13.0	3.7	18.2	14.9	5.2	15.8	24.5	5.4	-10.6
Makine teçhizat	13.0	22.0	0.9	28.3	36.5	24.2	16.7	27.4	-20.3	-16.4
İnşaat	4.5	10.4	2.8	17.3	11.3	1.3	15.1	24.2	10.7	-9.2
Özel Sektör	5.3	-10.0	20.6	4.9	-5.4	-12.1	-25.7	-33.5	-29.4	-19.4
Makine Teçhizat	4.7	-8.6	13.5	12.6	-3.4	-11.7	-28.6	-36.0	-28.4	-18.0
İnşaat	6.2	-12.5	7.1	-6.8	-9.3	-12.8	-20.6	-28.7	-31.6	-21.8
Stok Değişimleri	-85.6	-268.2	0.2	-80.5	-119.9	36.2	173.6	2819.4	-1197.9	-21.8
Mal ve Hizmet İhracatı	7.3	2.3	25.4	13.0	3.6	3.0	-8.5	-11.2	-10.1	-4.6
Mal ve Hizmet İthalatı (-)	10.7	-3.8	28.3	13.9	1.6	-3.5	-23.7	-31.0	-20.4	-11.9
G.S.Y.H	4.7	0.9	100.0	7.2	2.8	1.0	-6.5	-14.7	-7.9	-3.3
Sektörler İtibariyle										
Tarım, Avcılık ve Ormancılık	-7.0	4.1	8.9	6.3	-0.7	5.5	3.3	-0.4	6.4	2.7
Balıkçılık	0.7	-5.7	0.3	-7.7	11.8	-6.9	-10.4	10.8	8.4	6.2
Madencilik ve Taşocaklığı	8.1	5.4	0.8	8.4	7.7	3.9	2.7	-13.0	-15.3	-3.2
İmalat Sanayi	5.6	0.8	24.0	9.1	4.8	0.3	-10.8	-21.8	-11.2	-3.9
Elektrik, Gaz, Buhar, Sıcak Su Ürt. ve Dağ.	6.8	3.7	2.1	8.3	5.9	4.0	-1.2	-6.1	-6.0	-4.8
İnşaat	5.7	-8.2	5.9	-3.3	-5.2	-9.8	-14.0	-18.9	-21.4	-18.1
Toptan ve Perakende Ticaret	5.7	-1.1	13.0	9.9	4.5	-1.5	-15.9	-26.3	-15.4	-7.2
Oteller ve Lokantalar	2.1	0.1	1.9	2.2	1.5	-3.0	3.5	3.1	2.1	5.2
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	7.1	1.3	14.7	7.9	4.2	1.2	-7.4	-17.7	-12.2	-6.9
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	9.8	9.1	10.6	9.3	9.6	8.0	9.4	10.8	7.5	7.8
Konut Sahipliği	2.1	2.3	4.8	1.5	1.6	2.5	3.5	4.5	4.8	3.8
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	13.9	6.8	3.4	7.4	9.4	7.6	3.6	-0.5	1.8	6.3
Kamu Yön. ve Savunma, Zorunlu Sosyal Güv.	1.2	0.9	3.1	6.5	-0.3	-2.8	0.6	0.9	1.2	1.7
Eğitim	4.8	0.7	2.0	1.4	0.7	-1.2	1.5	-0.3	0.6	2.0
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	1.7	3.0	1.2	5.5	2.6	1.9	1.9	0.0	2.0	3.6
Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hiz. Faal.	5.4	1.7	1.6	3.1	3.1	0.2	0.6	-3.1	-2.1	0.5
Eviçi Personel Çalıştıran Hanehalkları	12.2	5.7	0.2	6.8	7.9	5.7	2.8	-2.0	0.1	4.4
Sektörler Toplamı	4.8	1.5	98.2	7.0	3.7	1.2	-5.1	-12.4	-7.1	-2.0
Dolaylı Ölçülen Mali Aracılık Hizmetleri	9.0	8.4	6.6	8.0	9.9	6.7	9.2	10.7	6.6	9.5
Vergi-Sübvansiyon	5.9	-0.3	8.4	9.9	-2.6	2.4	-10.1	-22.0	-7.0	-8.4
G.S.Y.H	4.7	0.9	100.0	7.2	2.8	1.0	-6.5	-14.7	-7.9	-3.3

İŞGÜCÜ PİYASASI (2008-2009)													
TEMEL GÖSTERGELER	2008				2009								
	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım
TÜRKİYE TOPLAMI													
Nüfus (15 yaş üstü, bin)	51,143	51,211	51,323	51,360	51,426	51,507	51,575	51,644	51,714	51,789	51,862	51,933	52,007
İşgücü (bin)	24,036	23,799	23,523	23,582	23,924	24,316	24,837	25,216	25,480	25,537	25,416	25,319	25,011
İstihdam (bin)	20,999	20,466	19,873	19,779	20,148	20,698	21,455	21,947	22,213	22,108	22,020	22,019	21,741
İşsizlik (bin)	3,037	3,332	3,650	3,802	3,776	3,618	3,382	3,269	3,267	3,429	3,396	3,299	3,270
İşgücüne katılma oranı (%)	47	46.5	45.8	45.9	46.5	47.2	48.2	48.8	49.3	49.3	49	48.8	48.1
İşsizlik Oranı (%)	12.6	14	15.5	16.1	15.8	14.9	13.6	13	12.8	13.4	13.4	13	13.1
TARIM DIŞI													
İşgücü (bin)	19,018	19,181	19,056	19,068	19,206	19,233	19,317	19,313	19,405	19,583	19,574	19,675	19,569
İstihdam (bin)	16,070	15,959	15,531	15,388	15,576	15,733	16,033	16,146	16,242	16,254	16,266	16,448	16,399
İşsizlik (bin)	2,948	3,222	3,525	3,680	3,630	3,500	3,284	3,167	3,163	3,329	3,308	3,226.6	3,170.2
İşsizlik Oranı (%)	15.5	16.8	18.5	19.3	18.9	18.2	17.0	16.4	16.3	17.0	16.9	16.4	16.2
TOPLAM İSTİHDAM (bin)													
TARIM	4,929	4,507	4,342	4,391	4,572	4,965	5,422	5,801	5,971	5,854	5,754	5,571	5,342
Ücretli ve Yevmiyeli	496	340	270	253	315	403	524	569	602	555	586	590	536
Kendi hesabına ve İşveren	2,309	2,265	2,264	2,292	2,277	2,317	2,388	2,414	2,414	2,378	2,406	2,424	2,423
Ücretsiz aile işçisi	2,123	1,903	1,808	1,846	1,981	2,245	2,510	2,817	2,954	2,921	2,761	2,558	2,384
TARIM DIŞI	16,070	15,959	15,531	15,389	15,576	15,733	16,033	16,145	16,243	16,254	16,266	16,448	16,399
Ücretli ve Yevmiyeli	12,399	12,253	11,808	11,656	11,873	12,065	12,332	12,447	12,510	12,495	12,518	12,729	12,723
Kendi hesabına ve İşveren	3,278	3,289	3,291	3,276	3,259	3,248	3,284	3,267	3,260	3,284	3,271	3,251	3,208
Ücretsiz aile işçisi	394	417	431	457	443	420	418	432	474	475	478	468	469
EKONOMİK FALİYETE GÖRE İSTİHDAM (bin)													
Tarım	4,929	4,507	4,342	4,391	4,572	4,965	5,422	5,801	5,971	5,854	5,754	5,571	5,342
Sanayi	4,351	4,261	4,111	4,052	3,994	3,981	3,997	4,037	4,136	4,163	4,221	4,269	4,302
İnşaat	1,237	1,125	990	976	1,062	1,157	1,296	1,383	1,404	1,373	1,353	1,381	1,345
Hizmetler	10,483	10,573	10,429	10,361	10,520	10,594	10,741	10,725	10,704	10,718	10,691	10,796	10,752

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

GSYH

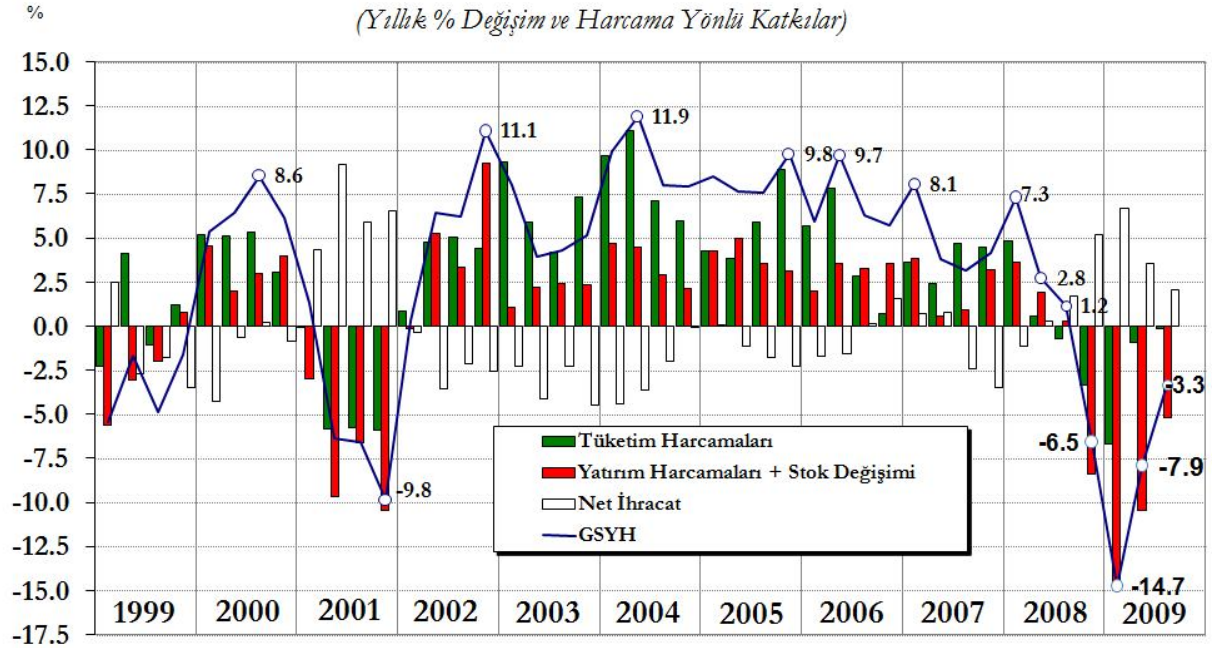
(Yıllık % Değişim ve Arz Yönlü Katkılar)

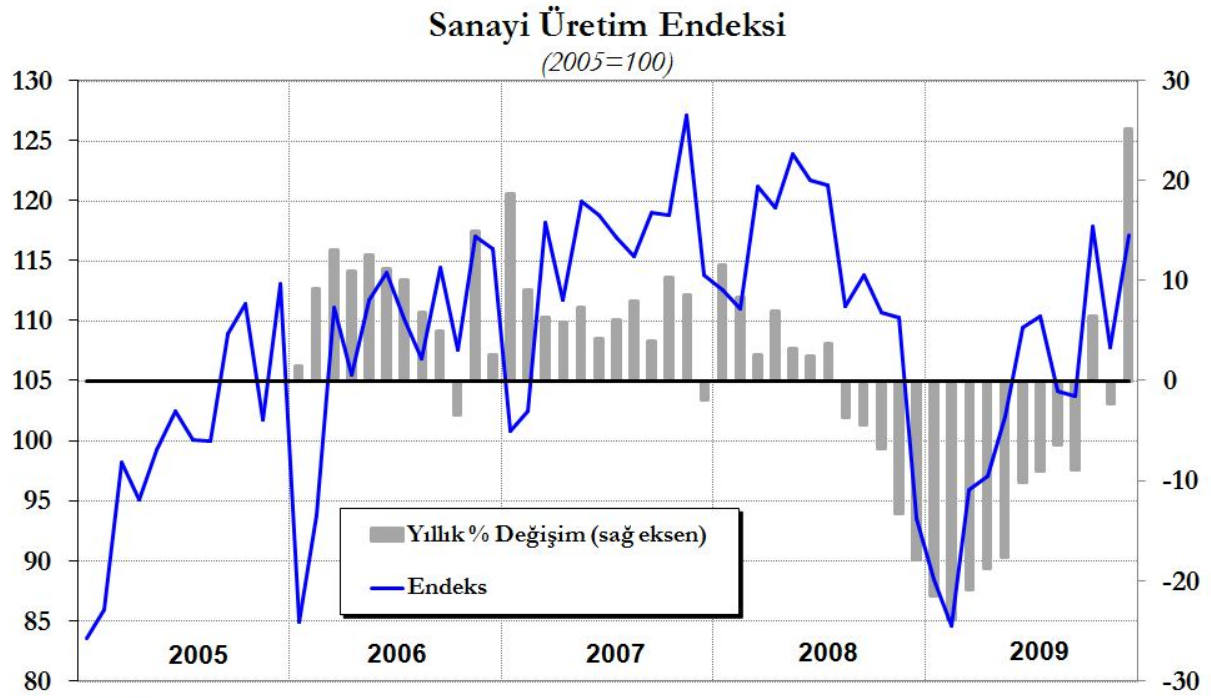
Kaynak: TÜİK

GSYH

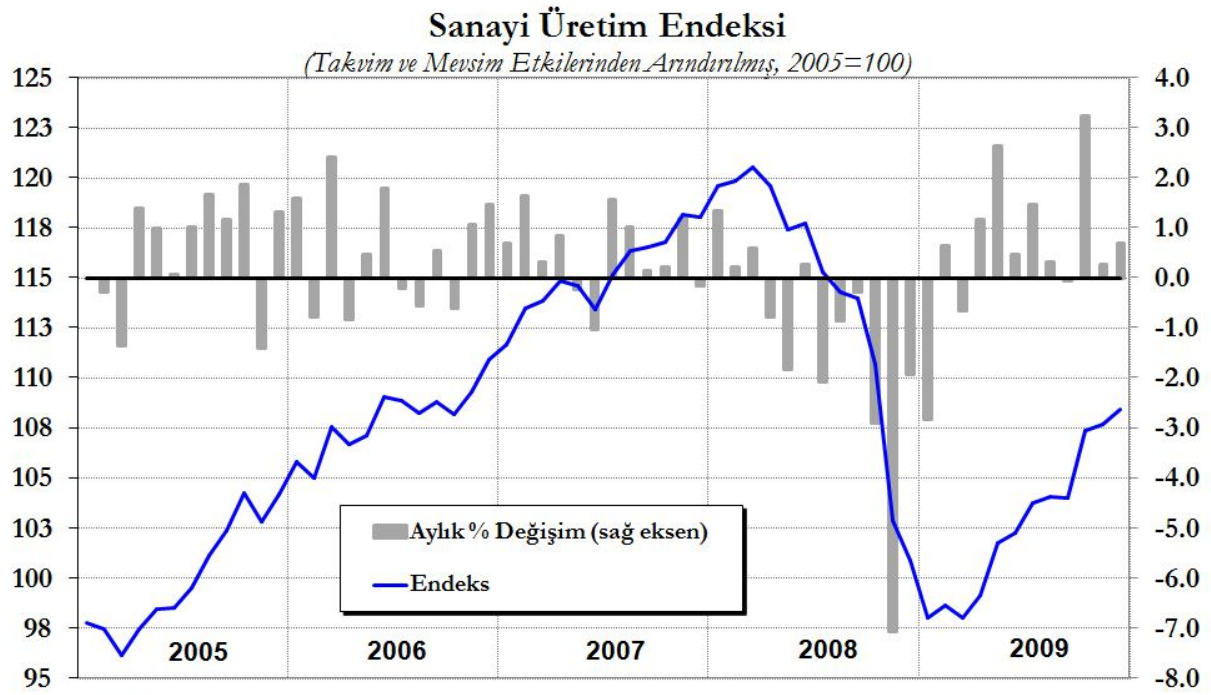
(Yıllık % Değişim ve Harcama Yönlü Katkılar)

Kaynak: TÜİK

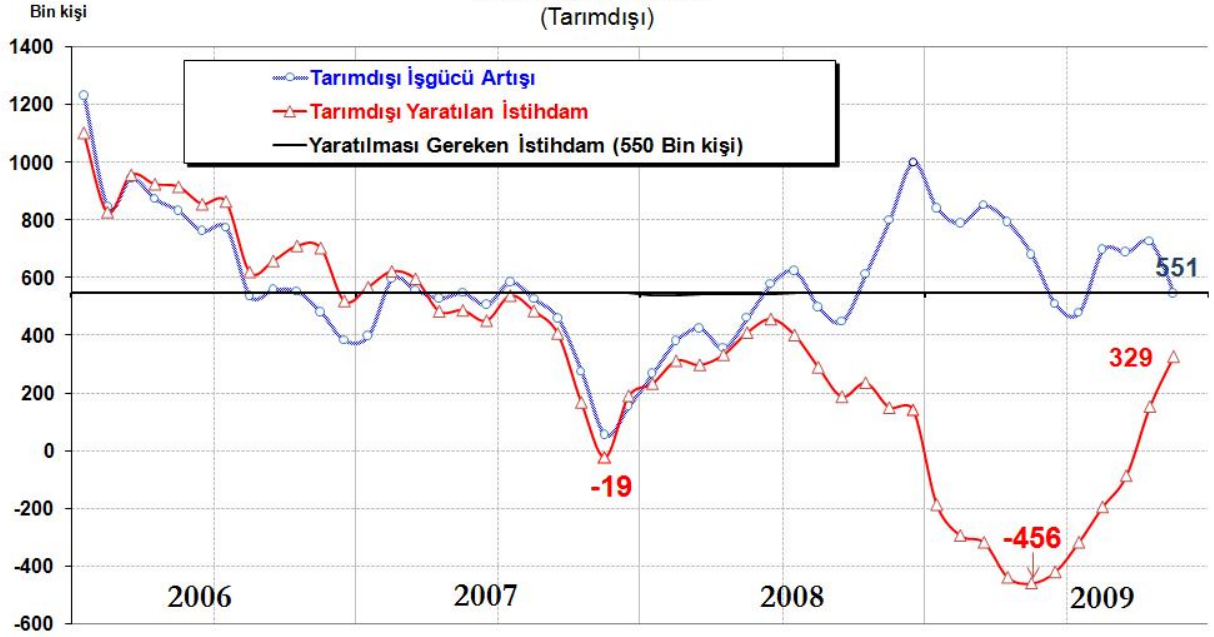

Kaynak: TÜİK

Kaynak: TÜİK

İstihdammetre*
(Tarımdışı)

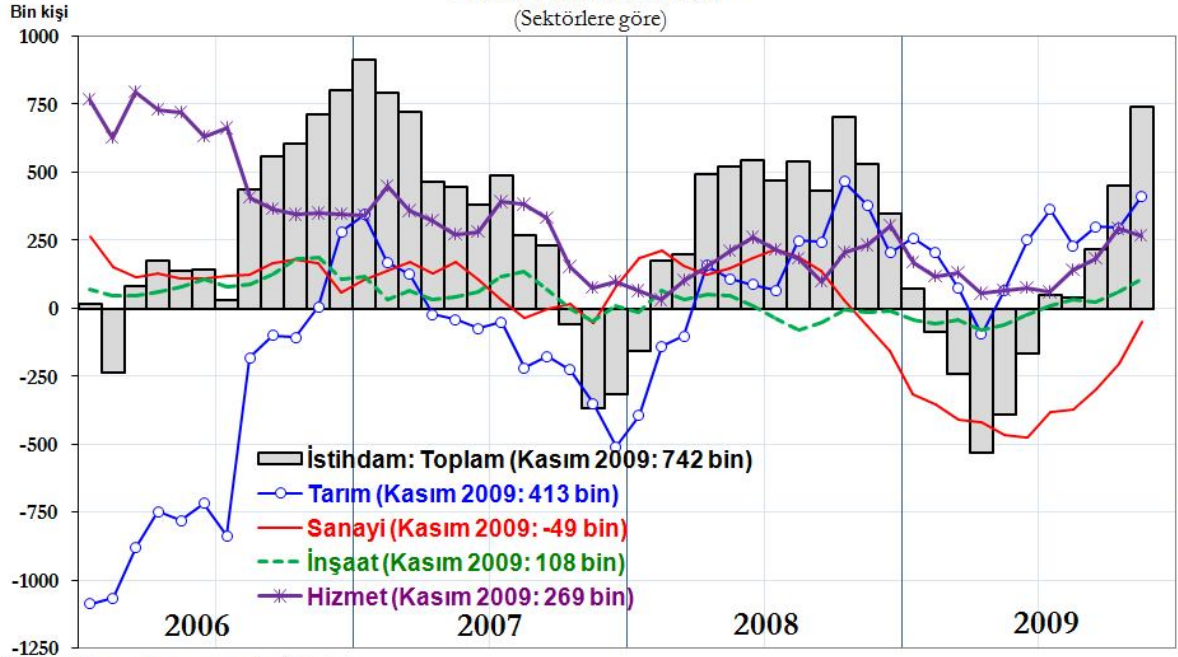

* Bir önceki senenin aynı ayına göre değişimi.

Kaynak: TÜİK, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü

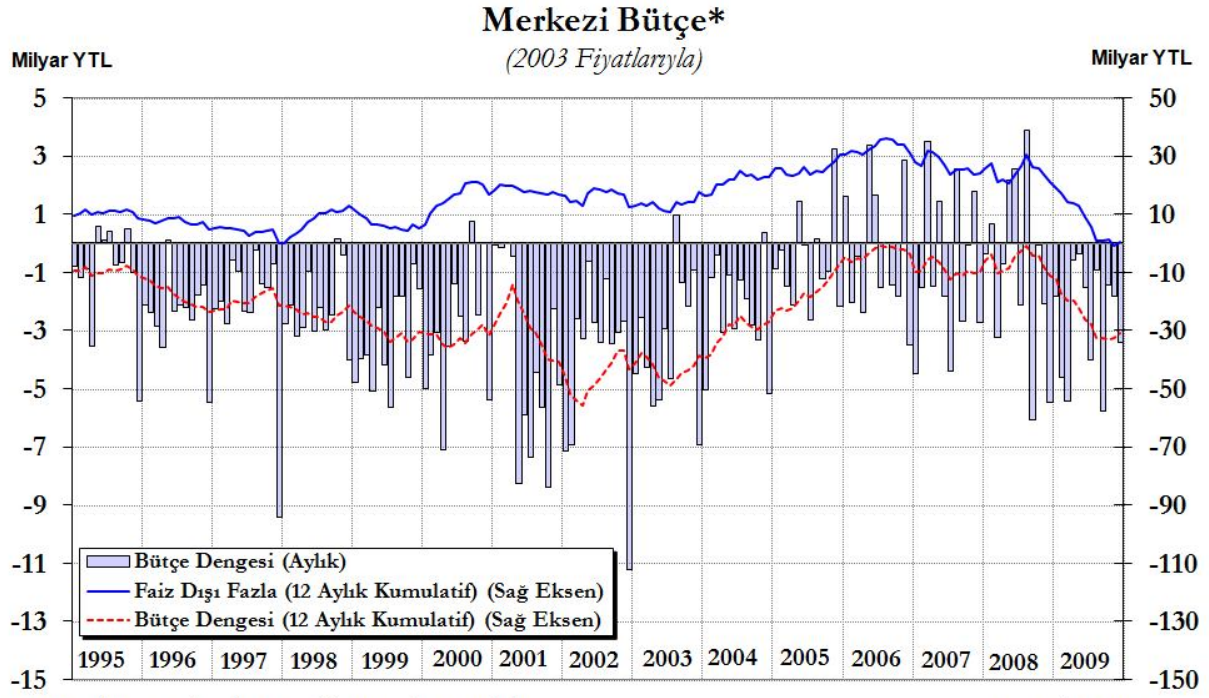
Yaratılması Gereken İstihdam: Yıllık yüzde 5 büyüme oranı varsayımı altında, 2002-2010 döneminde tarım-dışı sektörde işgücüne yaklaşık 6 milyon kişinin ekleneceği öngörülmektedir. 2010 yılında tarım-dışında işsiz sayısının 2,5 milyonda tutulması ve işsizlik oranının yüzde 11,5'a düşürülebilmesi için, her yıl tarım dışında 550.000 net istihdamın yaratılması zorunluluğu oraya çıkmaktadır. (*Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İşsizlik, TÜSİAD Raporu, Aralık 2002, sayfa 196*)

Yaratılan İstihdam*
(Sektörlere göre)

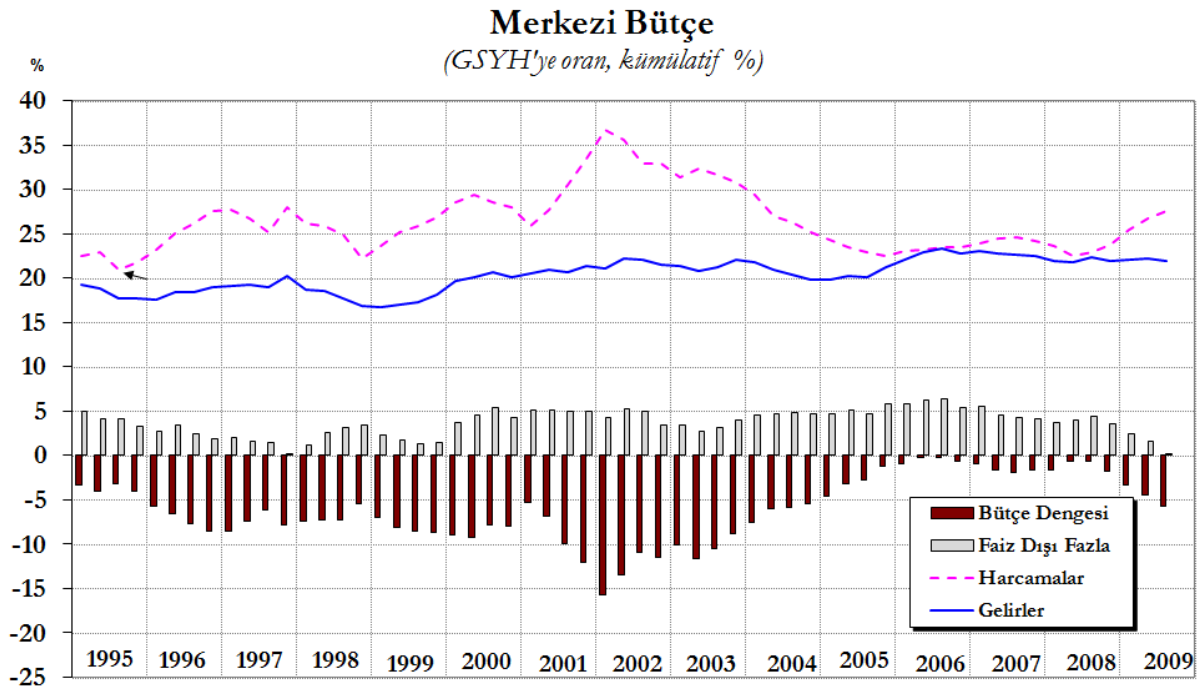
* Bir önceki senenin aynı ayına göre değişimi.

Kaynak: TÜİK

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak: Reuters

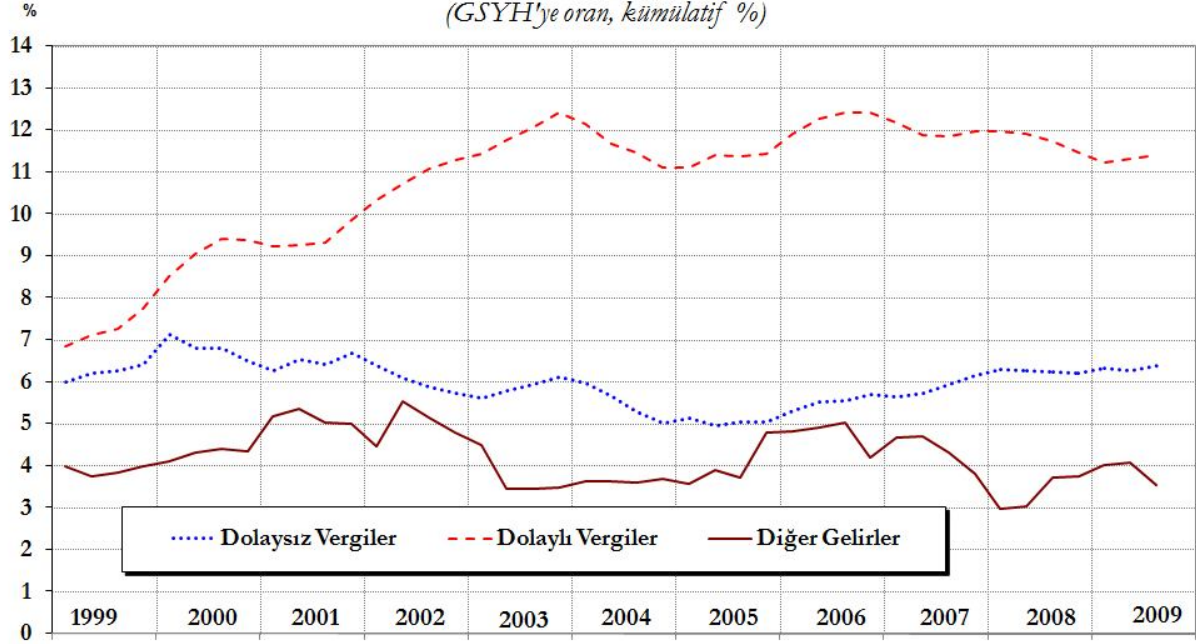

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak: Reuters Ecwin

Merkezi Bütçe: Gelirler*

(GSYH'ye oran, kümülatif %)

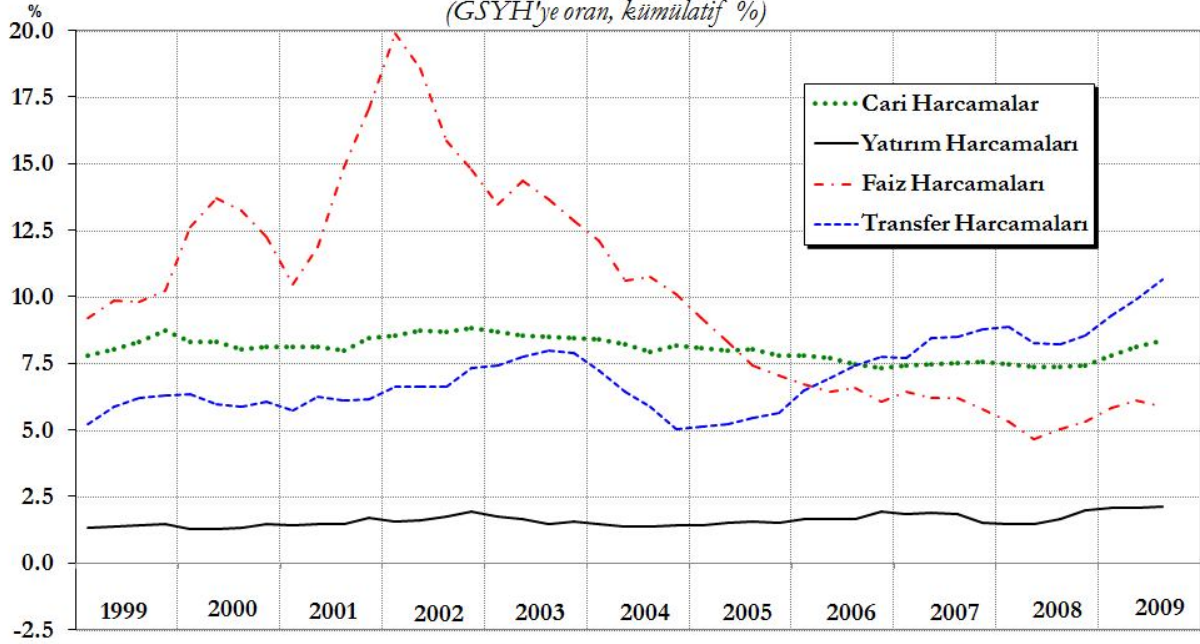

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak:

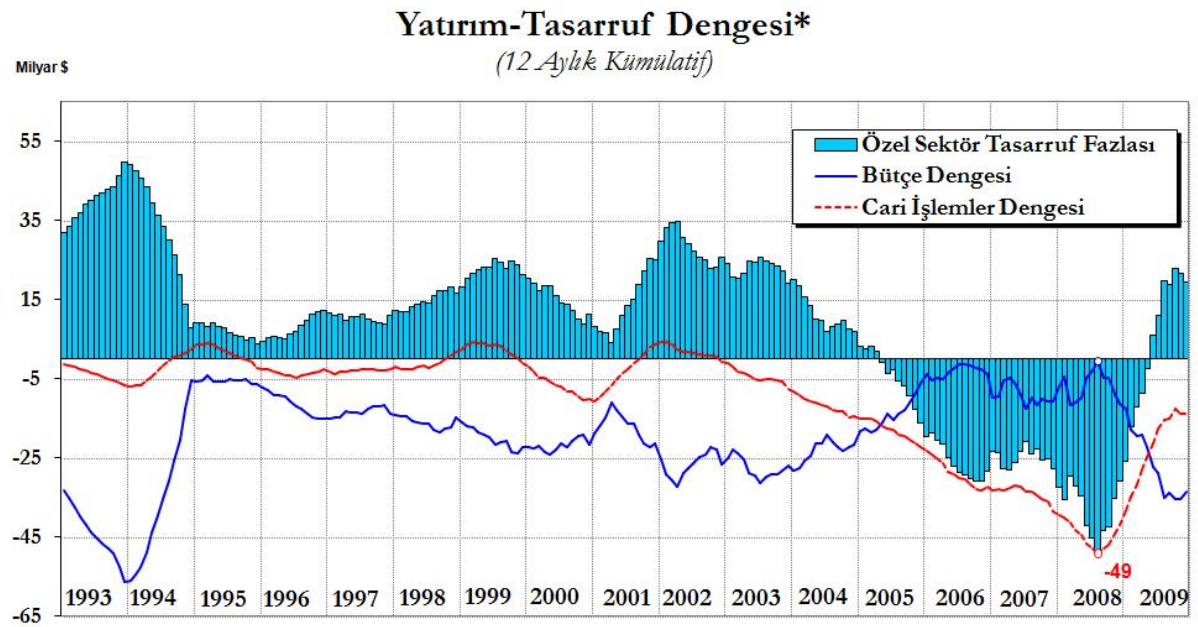
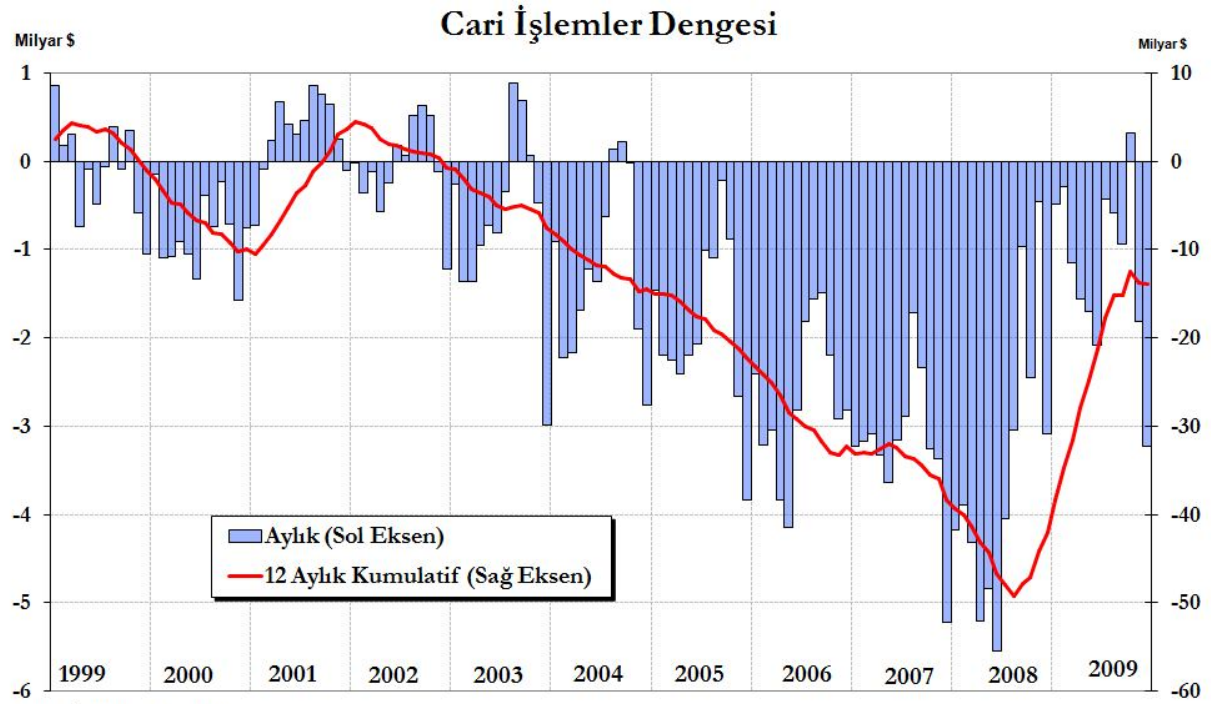
Merkezi Bütçe: Harcamalar

(GSYH'ye oran, kümülatif %)

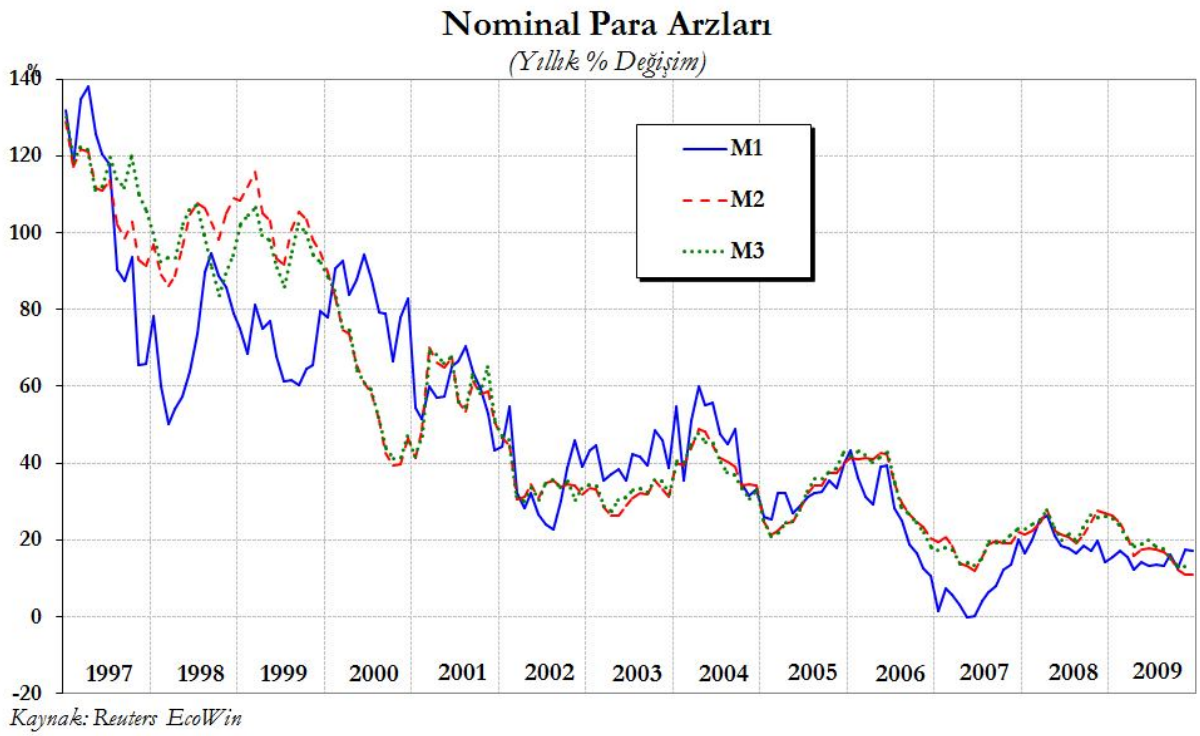
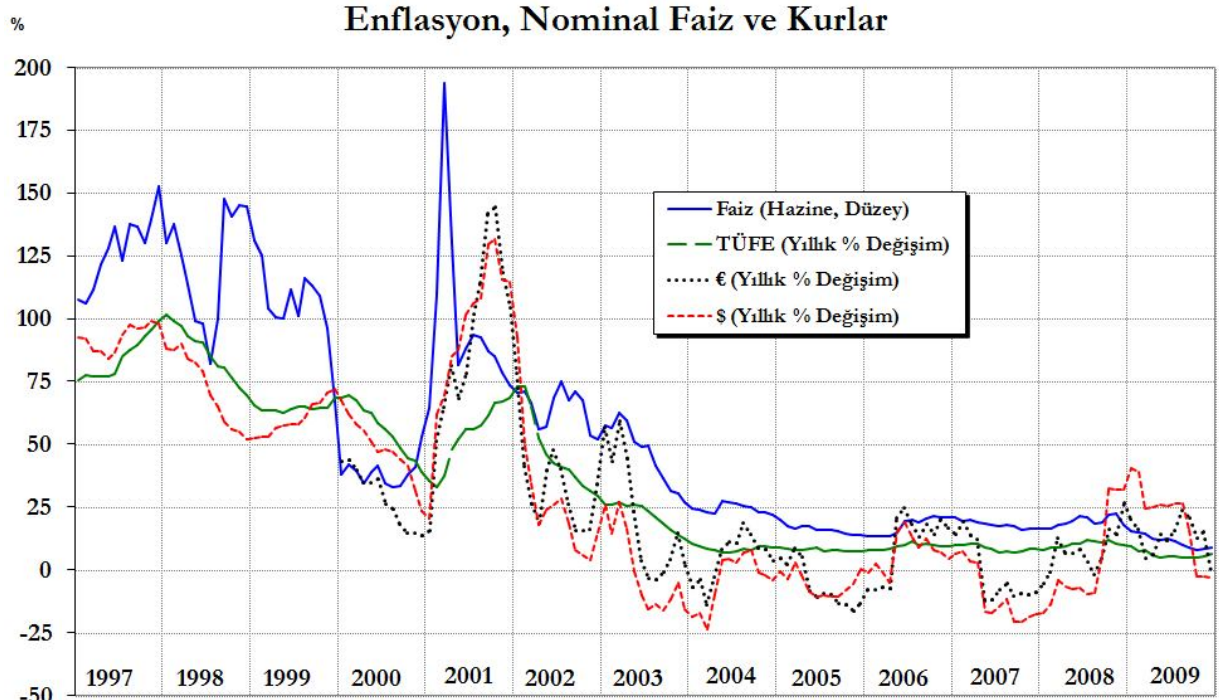
* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak: TCMB, Hazine

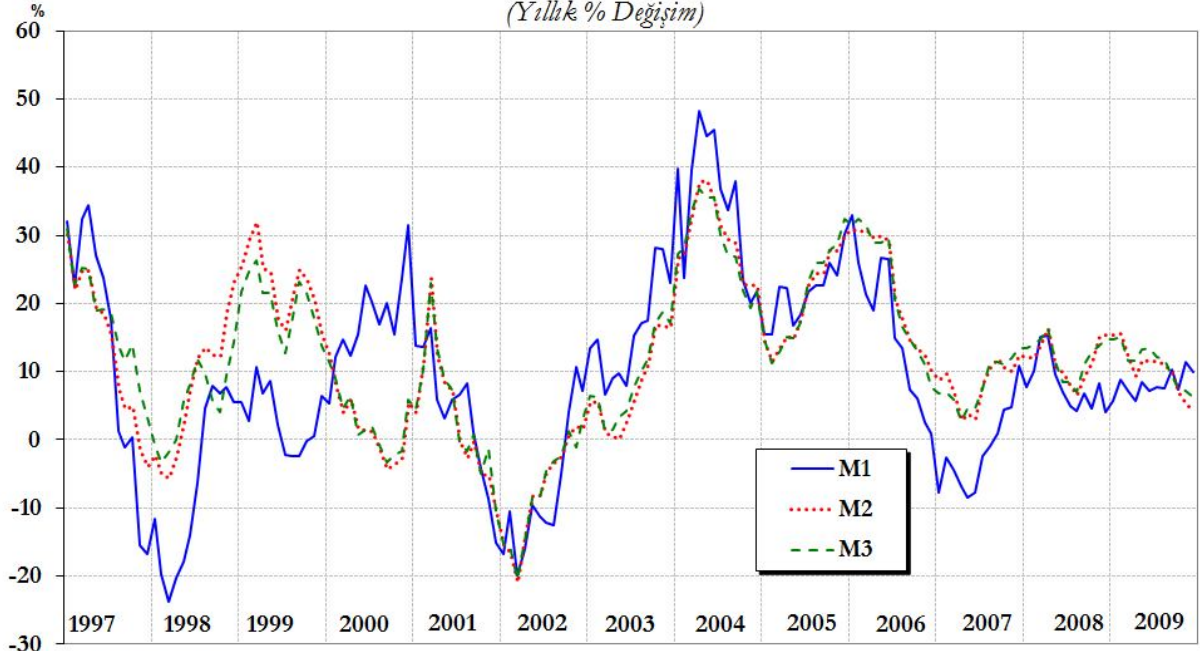

(*) Toplam Kamu Kesimi Tasarruf-Açığı verisinin aylık olarak izlenememesi nedeniyle, Konsolide Bütçe Açığı göstere olarak kullanılmıştır. Özel Sektör Net Tasarruf göstergesi ise Konsolide Bütçe Açığı ve Cari İşlemler Dengesi verilerinin toplamı olarak hesaplanmıştır.

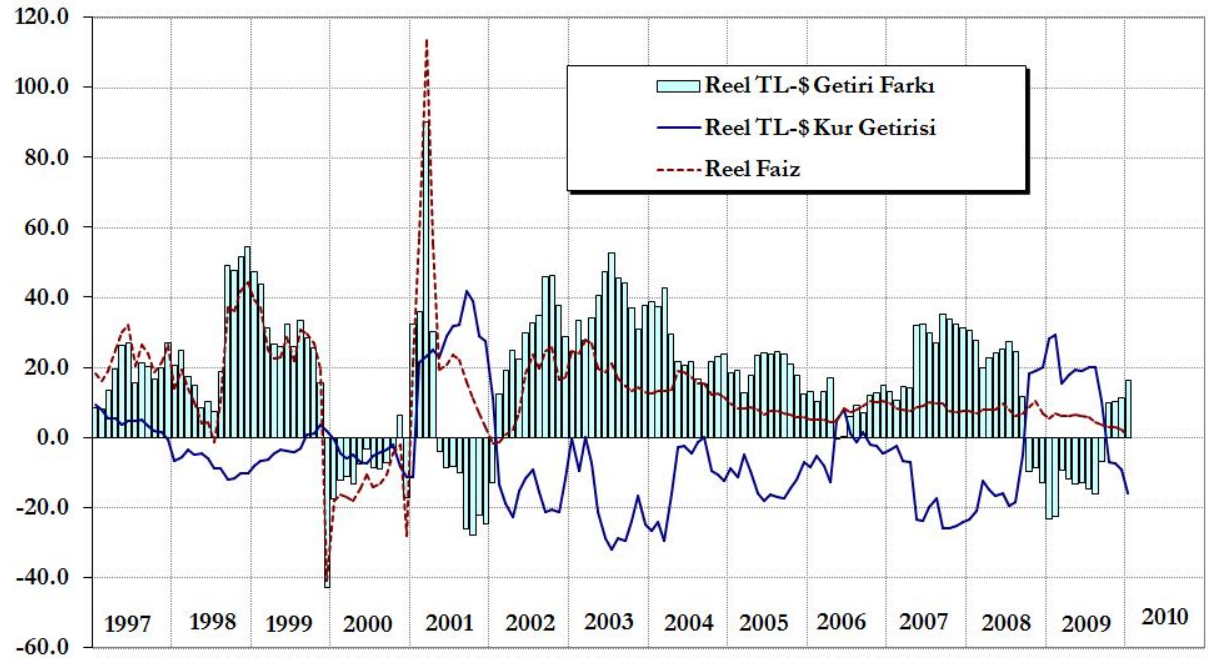
Kaynak: TCMB, Hazine

Reel Para Arzları
(Yıllık % Değişim)

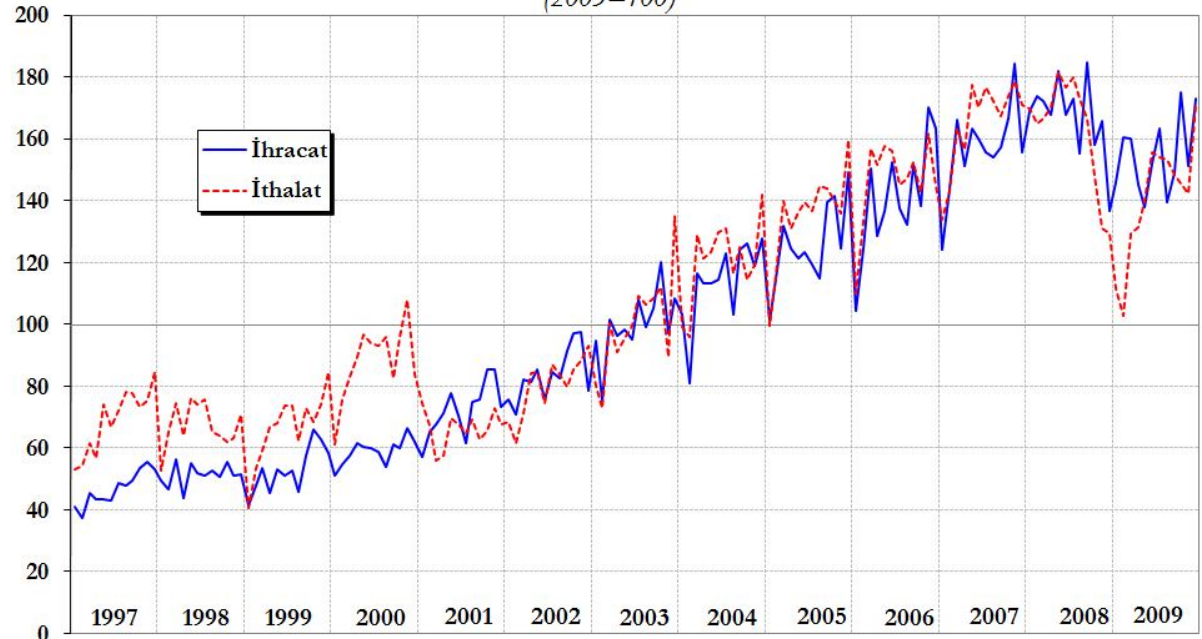

Reel Faiz

Dış Ticaret Miktar Endeksleri

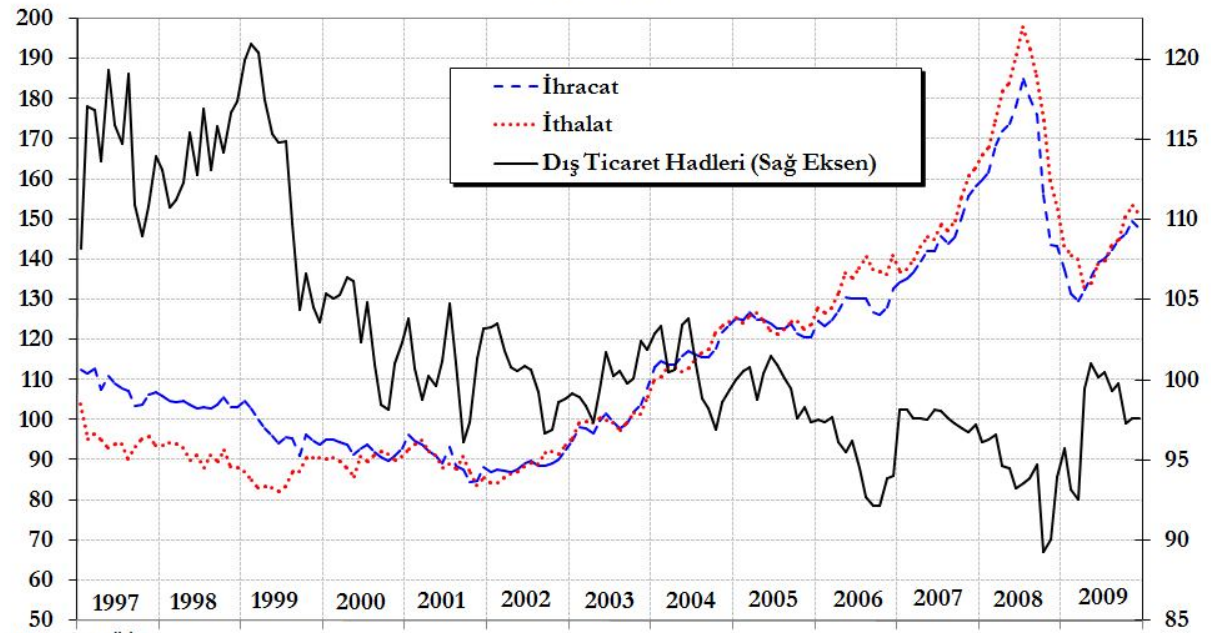
(2003=100)

Kaynak: TÜİK

Dış Ticaret Hadleri ve Fiyat Endeksleri

(2003=100)

Kaynak: TÜİK

TÜSİAD MAKROEKONOMİK SENARYO (Üç aylık ve yıllık ortalamalar)															
	2008					2009					2010				
	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Yıllık	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Yıllık	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Yıllık
GELİR ve FİYAT															
GSYH (sabit fiyatlarla)*	7.2	2.8	1.0	-6.5	0.9	-14.7	-7.9	-3.3	4.5	-5.3	10.7	5.6	4.4	2.2	5.5
Enflasyon (TÜFE)*	8.8	10.3	11.7	10.9	10.4	7.9	5.7	5.3	6.5	6.3	9.2	10.6	9.2	7.6	9.6
MERKEZİ BÜTÇE															
Merkezi Bütçe Geliri (milyar TL)	47.2	55.3	58.2	48.2	208.9	47.3	54.3	54.7	58.7	215.1	54.0	63.3	66.5	55.2	239.0
Merkezi Bütçe Gideri (milyar TL)	51.6	49.0	64.9	60.5	226.0	66.4	58.4	72.3	70.1	267.3	66.4	63.1	83.6	77.9	291.0
Merkezi Bütçe Dengesi (milyar TL)	-4.4	6.3	-6.7	-12.3	-17.1	-19.1	-4.1	-17.6	-11.4	-52.2	-12.4	0.1	-17.0	-22.7	-52.1
Faiz Harcamaları (milyar TL)	13.8	7.0	20.6	9.3	50.7	18.1	9.2	18.3	7.7	53.2	16.0	8.1	24.0	10.8	58.9
Faiz Dışı Bütçe Dengesi (GSYH'ye oranı, %)	4.4	5.5	5.3	-1.3	3.5	-0.5	2.2	0.3	-1.4	0.1	1.4	3.1	2.3	-4.2	0.6
Merkezi Bütçe Dengesi (GSYH'ye oranı, %)	-2.0	2.6	-2.6	-5.3	-1.8	-9.1	-1.8	-6.7	-4.4	-5.4	-4.9	0.1	-5.7	-8.0	-4.7
DÖVİZ KURLARI															
Nominal Döviz Kuru (\$/TL)	1.217	1.237	1.188	1.548	1.297	1.663	1.546	1.481	1.484	1.544	1.517	1.546	1.569	1.593	1.556
Nominal Döviz Kuru*	-13.3	-7.3	-7.4	30.7	-0.3	36.7	25.0	24.7	-4.1	19.0	-8.8	0.0	6.0	7.3	4.9
Reel Döviz Kuru (2003=100)**	180.1	184.3	193.5	153.1	177.8	143.1	155.7	163.3	168.8	157.8	172.5	172.5	168.9	170.6	171.1
Reel Döviz Kuru*	24.6	18.4	19.9	-15.6	10.6	-20.9	-15.5	-15.6	10.3	-11.3	20.5	10.8	3.4	1.1	1.4
Nominal Döviz Kuru (€/TL)	1.88	1.94	1.79	2.050	1.914	2.165	2.150	2.136	2.221	2.168	2.082	2.087	2.119	2.150	2.110
Nominal Döviz Kuru*	2.1	7.9	1.6	19.5	7.6	15.3	10.8	19.5	8.4	13.3	-3.8	-2.9	-0.8	-3.2	-5.0
Reel Döviz Kuru (2003=100)**	134.4	135.0	147.6	133.0	137.5	126.4	128.6	130.1	129.7	128.7	144.4	146.8	143.7	145.2	145.0
Reel Döviz Kuru*	7.5	3.2	10.9	-6.2	3.6	-6.4	-4.7	-11.8	-2.5	-6.5	14.2	14.1	10.5	12.0	11.8
€/§	1.542	1.568	1.507	1.325	1.475	1.301	1.391	1.443	1.497	1.405	1.373	1.350	1.350	1.350	1.356
DİBS FAİZİ															
Nominal Faiz (bileşik %)	17.3	20.6	19.0	20.3	19.3	14.8	12.2	9.7	8.9	11.4	9.1	11.6	11.1	10.5	10.6
Reel Faiz (bileşik %)	7.5	9.0	7.1	9.3	8.2	6.4	6.1	4.2	2.2	4.7	-0.1	0.8	1.8	2.7	1.3
DIŞ TİCARET ve CARİ İŞLEMLER															
İthalat (cif, milyar \$)	49.2	56.7	57.7	38.4	202.0	28.9	33.5	37.8	40.4	140.9	32.6	38.6	46.6	40.8	158.5
İhracat (fob, bavul tic. hariç, milyar \$)	33.1	35.6	36.4	26.8	132.0	24.5	23.3	25.4	29.1	102.1	26.2	28.6	27.8	28.8	111.4
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-16.0	-21.1	-21.3	-11.6	-69.9	-4.4	-10.2	-12.5	-11.3	-38.7	-6.4	-10.0	-18.8	-12.0	-47.1
Görünmeyen Kalemler (diğer cari) (milyar\$)	3.8	5.6	13.4	5.9	28.6	2.6	5.0	10.9	6.8	24.9	3.4	5.3	10.3	5.4	24.4
Cari İşlemler Dengesi (milyar\$)	-12.2	-15.4	-7.9	-5.7	-41.3	-1.8	-5.2	-1.5	-4.5	-13.9	-3.0	-4.6	-8.5	-6.6	-22.7
Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ye oranı, %)					-5.5					-2.2					-3.2
İthalat (cif)*	39.7	34.5	30.1	-20.6	18.8	-41.3	-41.0	-34.4	5.0	-30.3	12.8	15.3	22.1	1.0	12.5
İhracat (fob, bavul tic. hariç)*	43.0	34.7	36.4	-13.2	23.1	-26.1	-34.7	-30.4	8.2	-22.6	7.0	23.2	9.6	-0.8	9.1

İtalik mavi rakamlar TÜSİAD tahminidir.

(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre yıllık yüzde değişimi gösterir.

(**) Reel döviz kuru endeksindeki düşüş, TL'nin yabancı para birimleri karşısında değer kaybettiğini göstermektedir.

TÜSİAD: Mesrutiyet Caddesi No:46, Tepebaşı 34420, İSTANBUL. Tel: (0212) 249 19 29 – 251 53 13 Fax: (0212) 251 70 05
TÜSAD Adına Sahibi: Ümit Boyner **Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür:** Ümit İzmen
Yayın Kurulu: Ümit Boyner, Tayfun Bayrakt, Zafer Ali Yavaş, Ümit İzmen, Alim Hasanov, Evrim Taşkın, Utku Üstümkaya
Yapımı: Ümit İzmen, Alim Hasanov, Evrim Taşkın, Utku Üstümkaya

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME'nin 27. sayısız Okak ayı itibarıyla bilinen son rakamlarına ve tabanlılara dayandıkları hesaplamıştır.

Tüm hakları saklıdır. © TÜSİAD 2010

TÜSİAD-T/2010-01-498